Regiunea
Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

GAZETA LITERARĂ

Anul X nr. 7 (466) — Joi 14 februarie 1963

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÎNĂ

8 pagini 50 bani

IN ACEST NUMĂR:

IORGU IORDAN: „Amintiri"

DEMOSTENE BOTEZ: „Ca o lumină..."

T. TEODORESCU-BRANIȘTE: „Februarie 33"

EROICUL AN 1933

Se împlinesc 30 de ani de la luptele eroice ale ceferiștilor și petroliștilor din februarie 1933. Timpul calendaristic nu poate evidenția însă dimensiunile timpului istoric pe care l-am parcurs. Acești 30 de ani sînt traversați de hotarul unei ere noi pe care poporul nostru o străbate victorios.

Luptele revoluționare ale ceferiștilor și petroliștilor au însemnat una dintre cele mai mari bătălii de clasă ale proletariatului român în întreaga perioadă anterioară revoluției populare începute odată cu victoria insurecției armate din August 1944, ele „au marcat — după cum arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — un moment de cotitură în dezvoltarea partidului și a întregii mișcări muncitorești".

Țară capitalistă cu o slabă dezvoltare a industriei, cu o agricultură dominată de pecingine latifundiilor înecate cu plagul de lemn, România burghezo-moșierească a început să fie zguduită de frigurile crizei economice mondiale din 1929—1933, cu un an mai devreme decît alte țări capitaliste. Criza s-a dezvoltat rapid, cuprinzînd întreaga economie, intensificînd procesul de pauperizare a maselor muncitorești și țărănești. Speriată de perspectivele dezastrului economic, incapabilă să-i facă față, sperînd să treacă timpul fără să participe la el, aruncînd greul crizei în spinarea clasei muncitoare, burghezia a scos la mezat totul, de la tezaurul țării pînă la independența națională.

Politica „porților deschise" pentru capitalul străin, promovată de național-țărăniști, a culminat cu acceptarea „planului de la Geneva" al bancherilor anglo-francezi, plan de jefuire economică. Adîncirea crizei a avut ca urmare „curbele de sacrificiu", închiderea de întreprinderi, concedierile, scăderea salariilor, anularea drepturilor cîștigate, foametea, puținele libertăți suprimate de baionete.

Pentru organizarea luptei muncitorii ceferiști și-au ales la Conferința pe țară — ținută la București conspirativ în martie 1932 — Comitetul Central de acțiune. Secretar al Comitetului Central de acțiune a fost ales tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a cărui puternică personalitate s-a afirmase în mod deosebit în timpul pregătirilor și desfășurării conferinței. Prezența sa în fruntea luptelor de clasă din acea perioadă a consemnat ivirea în partid a conducătorului proletar de tip nou, revoluționar de profesie, indestructibil legat de clasa muncitoare și de popor. Calitățile sale de organizator al maselor muncitoare, însușirea de a îndeplini cu o fermitate neistovită politica partidului s-au evidențiat încă din acea perioadă a marilor bătălii revoluționare. De atunci, timp de peste 30 de ani, cei mai buni și devotați luptători comuniști au dus o activitate neobosită de călire a partidului, de întărire a legăturilor sale cu masele, avîndu-l permanent în frunte pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Comitetul Central de acțiune a elaborat platforma revendicărilor imediate ale ceferiștilor, formulînd totodată o serie de cerințe politice de bază. A fost adoptată rezoluția specială a conferinței împotriva pregătirilor războiului antisovietic, pentru apărarea revoluționară a patriei socialismului.

Partidul comunist a lansat lozincile care au ridicat proletariatul la luptă. Acționînd împotriva exploatatorilor interni și externi, muncitorii ceferiști și petroliști apărau interesele vitale ale maselor populare. Clasa muncitoare a zăgăzuit pentru o vreme venirea la putere a fascismului în România.

Mizeria și oprimarea creșteau. Grevele muncitorilor izbucneau pe întregul cuprins al țării, culminînd cu marile lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933. Atelierele Griviția —București, Nicolina—Iași, Atelierele din Cluj, Galați, Pașcani, Oradea, Timișoara, Brașov etc., rafinăriile și schelele petrolifere de pe Valea Prahovei erau principalele zone revoluționare. Centrul de greutate al luptelor s-a concentrat la Griviția.

GAZETA LITERARĂ

(Continuare în pag. 2)

MIHAI BENIUC

Februar și August

Au înflorit bujorii-n februar
Pe străluri de omăt subt ploi de fier,
Bujorii coliși cu roșii foi de jar
Din bărbătescul piept de proletar
La Griviția subt plumburiul cer.

Și ani vr-o zece pînă-ntr-un august
Au tot crescut, au tot crescut bujorii,
Zadarnic zgură peste ei au pus
Ori li-au turtit subt zid la loc îngust,
Să nu-i găsească niciodată zorii.

Dar în august crăpă deodată zidul,
Se rupse lanțul, se sfărmă cătușa,
Iar falnicii bujori, ei do! – Partidul -
S-au înălțat și-o stea cum e bolidul
Spre viitor deschise largă ușa.

Și tot ce semănară-n februar
Acele mîini, speranță și revoltă,
Crescu-nmiit, cu roadă și cu har,
Victoria s-o cîștigăm stegar,
Cu libertatea sfîntă drept recoltă.

Așa, subt steaua lui octombre 'naltul
August și-februar, pe veci uniți,
Făcură rostul tău să fie altul,
Popor al meu, ce te-avîntași cu saltul
Din beznă către zorii însoriți.

IDEEA

tabletă de

TUDOR ARGHEZI

Omărește în calendarul istoric al poporului nostru datele deosebit de însemnate: Războieni, Călugăreni, 1848...

Cum toată viața oamenilor era purtată între războaie, ele s-au petrecut pe cîmpul de luptă, acolo de unde, pentru satisfacerea foștelor pofte ale depredațiunii, se culegeau singure glorie pe sînge, din lume, cîștigată cu armele și ruina, glorie învățată pe dinafară, timp de generații, în educația unui tineret pregătit pentru ea. Limbajul sună mai păstrează anacronic vechea lauri de învingători în aurul roșu.

În 1907 a fost alt soi de război, al stăpînirii cu țăranii. Răscoalele înăbușeară pentru pămînt și pîine.

Deabia în forma lor evoluată superioară, de revoluții s-a descifrat ideea. Ideea nu e numai pîine, pămînt și salarii. Idee înseamnă ginduire, principii, ordine și orînduire. Idee înseamnă politică, deci. Au înțeles treptat și stăpînitorii noștri. Înecînd răscoalele în sînge, ele n-au izbutit să înnăbușe însă ideea, strecurată printre suferințe și morminte și mereu reînviată.

Cînd au limitat știința de carte la clasa lor, stăpînii aveau intuiția justă a pericolului imminent. Ideea învățîndu-se la ei nu în cazarmă și jandarmerie, ci cu tiparul.

Luna de mare aniversară a lui Februarie de azi a fost consacrată Ideii, izbucnită din ateliere, fabrici și sonde, dar păstrată vie, zvîcnită și activă, timp îndelungat în tezaurul Partidului Muncitoresc.

Uniunea Sovietică simbolizează ideea în persoana profetică a lui Lenin. În Romînia ființa ideei se confundă cu personalitatea colectivă a permanentului Partid, a căreia expresie vie, decizivă și promptă în acțiune, a fost adeseori dată, drept pildă de urmat, partidelor de muncitori din lume.

Calendarul nostru național se împlinește cu victoria gloriei pentru Idee, cultură, frumusețe și pace.

Griviția Roșie

reportaj de

G. CĂLINESCU

IMAGINI SUPRAPUSE

De cîtăva vreme, cînd noaptea trîntesc ușoare în fine comutatorul și întunericul se întinde ca o velință deasupra mea, văd pe fereastră, nu prea departe, sclipind o clădire ce pare gigantică și parcă numai de sticlă. Plutesc oare pe un vas și am ajuns deodată în fața New Yorkului? Înaintea mea, ziua, nu zăresc decît cosme de copaci, acum crispați și cărunți de zăpadă, ieșind peste acoperișuri scunde mergînd în valuri spre un orizont altădată incert. Dar acum acel Babilon, sclipind de lumini, trage linii sigure și tangibile pe ecranul nopții. Am aflat ce este. Un bloc nou s-a ridicat pe șos. Ștefan cel Mare și ceea ce licurește sînt ferestrele lui de din dos. Prin urmare a și fost dat în folosința oamenilor muncii. Acum pot încerca cu degetul puțină geometrie. În unghiul pe care șoseaua îl face cu calea Dorobanților magherniți abjecte au căzut și un bloc falnic s-a ridicat. În spatele meu au răsărit cu o repeziciune uimitoare șase turnuri. La cîțiva pași de mine blocuri în cărămidă aparentă închid lateral o vastă piață patrulateră. Magazine luxoase. Mai încolo cartierul Floreasca, pe străzile năpădite de buruieni ale căruia, trase cu rigla în plin cîmp fără aproape urmă de clădire, mă plimbam cu miinile în buzunar. Cînd am scris o carte despre el, presimțindu-l, el nu avea ființă. Pot să existe alurea celăți minifice; tîmplea aceasta impetuoasă de mastivuri albe și străluciroase, într-un oraș ce părea damnat unei stagnări milenare, răspunde unei etici și unei estetici mult mai nobile. Ce fel de substanță s-a turnat în pămînt pentru ca pe tot cuprinsul țării împreună cu grîul și cu porumbul să răsară aceste elegante simetrii, albe ziua, sclipitoare noaptea?

Aud un zornăit prelung de lanțuri. Umbre mari profilate în noapte ridică mîinile prinse în cătușe. Sînt conducătorii muncitorimii, îmi spune conștiința. Este anul 1933. Unul dintre cei încătușați își scutură lanțurile de la mînă, care încep să sune din ce în ce mai suav. Umbra spune: Cînd fiarele vor cădea pentru totdeauna, patria noastră a muncitorilor va începe să cînte. Văd deodată camioane trecînd în goană, cavalerie încercînd să se apropie de gară. Intru repede pe peron. Un tren manevrează repede în sus și în jos. Deodată vagoanele se sucesc pe șine, alunecă de-a latul pe peron, vin vertiginos în această paradoxală direcție înspre mine. Dau să fug, chipuri prietenoase de muncitori îmi fac amical cu mîna, mă prind și mă salt într-un vagon, apoi trenul iese de-a latul în stradă. Cavaleria fuge. Fără îndoială, am atipit și am visat. Totuși, unde am văzut de curînd un vagon alunecînd de-a latul?

(Continuare în pag. 5)

Cuvîntul înțeles de toți

La împlinirea a 30 de ani de la eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din 1933, trăim cu toții momente înălțătoare, iar noi, contemporanii acelor evenimente și îndeosebi cei oarecum participanți, sîntem fericiți că le-am trăit.

Luptele muncitorimii ceferiste și petroliste, conduse de Partidul Comunist din România, reprezintă cea mai mare bătălie de clasă din prima parte a epocii contemporane (1917—1944) a României, expresia împotrivirii clasei muncitoare față de exploatarea burghezo-moșierească, expresia împotrivirii față de umilința la care clasele guvernante împroșcaseră țara noastră, aservind-o țărilor capitaliste din Apus.

Nu este de mirare, deci, că eroicele lupte din februarie 1933 au stîrnit un ecou puternic peste granițe, dacă răsunetul lor pînă în cele mai depărtate colțuri ale globului pămîntesc.

Vreau să evoc, pe scurt, unul din cele dintîi momente ale acestui ecou internațional, la care am fost martor și pe care l-am trăit intens.

Era în anul 1933, cînd în urma luării de la instaurarea complicatului regim hitlerist în Germania, în centrul Europei, începeau să aibă loc frămîntările epocii din istoria mai nouă a lumii. Forțele democratice conștiente, în frunte cu comuniștii din toate țările, convocaseră congresul mondial antifascist, care avea loc la Paris, în sala „Pleyel" cu participarea de delegați din toate țările.

În numele unui comitet de inițiativă ce se formase și în țara noastră, am participat și eu. Mi s-a făcut cinstea să fac parte din prezidiul congresului și astfel mi-am putut da seama mai bine de întreg aspectul și mersul congresului. Le văd acele clipe cu ardoare.

Două momente din cele mai impresionante au dominat congresul: manifestația caldă și puternică făcută delegaților veniți din Germania hitleristă, furișați pe sub ghearele lui Hitler și care aveau să se reîntoarcă, tot pe ascuns și cu riscul vieții, în țara lor pentru a duce cuvîntul de luptă al congresului mondial. Și a doua manifestație fu pentru eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din țara noastră, acțiuni înfăptuite exact cu patru luni înainte.

Prezida Henri Barbusse; eram sălutați de Marcel Cachin, Pierre Cot și alți pe care-i cunoșteam din ziar. Emoționat, am luat cuvîntul în prima zi a congresului. În cuvîntul meu, după o scurtă relatare a situației înrobitoare din țara noastră, am subliniat cine reprezintă rezistența națională, nădejdea întregului popor. Și numai cît am pronunțat cuvîntul „Griviția", cuvînt pe care toți l-au înțeles — eu vorbeam în franțuzește, dar ca toți participanții înțelegeau această limbă — masa întregă a celor 3.500 de delegați din toată lumea s-au sculat în picioare și cîteva minute au manifestat cu o energie fără seamăn.

„Un suflu de admirație pentru eroicii conducători ai muncitorimii române și solidaritate deplină cu ei a cuprins întreg congresul, în care erau reprezentați milioane de muncitori manuali și intelectuali. Că o chintesență a luptelor duse pentru dreptatea clasei muncitorești, întreg congresul a cerut ca în comitetul mondial ce conduce lupta contra fascismului și războiului să fie delegat și un luptător de la Atelierele căilor ferate române". Aceste rînduri le-am scris, la un an după aceea, pe timpul procesului de la Craiova în ziarul editat în apărarea conducătorilor implicați în grevă („Apărarea ceferiștilor" din 29 iunie 1934).

Petre CONSTANTINESCU-IAȘI

EUGEN JEBELEANU

Soarele Griviței

În soarele acesta eu cred oricînd, oricum.
El nu împarte raze pe orișicare drum,
el nu împodobește nicicînd oricare cer,
căci soarele acesta-i un astru greu, de fier,
arzînd pentru prieteni, pentru dușmani – cu colți!,
un astru-mpins de oameni să stea aprins pe bolți,
și care încălzește fiindcă-i încălzit
cu inimile care de dragu-i s-au jertfit
și-au devenit cărbune și au pătruns într-însul
cu tot ce-a fost vieață, cu sînge-aprins, cu plînsul
fierbinte-al lor, cu febra pe care o-ndurară
în umedele hale, la Griviția de pară,
cu trupuri sfîșiate-n zăpezi punînd pecete,
cu frînții dinți de gheață-ai atîtor baionete,
cu țipătul sirenei ce-a sîngerat văzduhul,
cu cei ce-s vii, cu-aceia ce lui își dară duhul,
cu gloria pe care i-o dă azi tot norodul
ca unui fruct ce-ntr-una își înmiește rodul,
cu-aceste respirații vulcanice, cu toate
aceste inimi roșii de jar și de grenate,
cu razele-i pe care ni le luăm măsură
ca să suim solara noastră arhitectură.
E soarele ce-n noapte n-alunecă nicicînd.
În soarele acesta, eu cred oricum, oricînd.

Februarie 1963

Calea Griviței

Foto: GH. PARASCHIV

evocări

VICTOR EFTIMIU

dreptul la viaţă

In colecţia de ziare a Academiei R.P.R., un prieten a găsit un exemplar din „Apărarea Ceferiştilor", în care protestam împotriva arestării muncitorilor conducători ai grevei din februarie 1933, grevă soldată cu numeroase arestări şi asasinate.

„Din primul moment, simpatia mea s-a îndreptat către muncitorii greviști de la C.F.R., fiindcă aveau dreptatea cu ei."

Aşa scriam atunci.

Simt o uşurare a inimii recitind aceste rînduri, pe care, dacă nu le-aş fi tipărit, m-aş simţi şi astăzi vinovat de complicitate cu gizii cari au făptuit asasinatele şi arestările greviştilor. La asemenea prilejuri, a tăcea înseamnă a dezerta de la datorie, a trăda sentimentul de omenie şi de justiţie, care trebuie să vibreze în orice om.

Ce voiau lucrătorii greviști? Dreptul la viaţă, la libertate. Drept răspuns, stăpînirea le-a trimis gloanţe. Despoţii nu voiau, nu puteau să înţeleagă durerea şi revendicările maselor muncitoreşti.

Pentru ei, cuvîntul „foame" era sinonim cu „atentat la siguranţa Statului", „tulburarea ordinei publice", „sabotarea gospodăriei regatului".

O ticăloasă formulă juridică era menită să camufleze lăcomia şi neîndurarea potentaţilor, să înăbuşe revolta miilor şi miilor de oameni ai muncii, să zădărnicească înfăptuirea revendicărilor pe care le formulau aceşti martiri ai societăţii.

De la plutonul de execuţie pînă la jandarm, vardist şi copoi al Siguranţei, toate le erau la îndemînă, să adulmece nemulţumirea cea mai mică, să strivească orice aspiraţii spre mai bine ale celor năpăstuiţi.

In simfonia muncii, în ritmul creator al ciocanelor, mistriilor, secerilor şi al roţilor, şuieratul trenului creator aducea nota lui vigoroasă şi spornică de participare la orchestra unanimă a progresului. Ceferiştii aveau, poate, situaţia cea mai grea, dărîmau munca cea mai îstovitoare. Era o nedreptate care nu mai putea dura.

★

Orice muncă era istovitoare.

Dar a fochistului, a minerului, a zetarului, parcă le întrecea pe toate. Şi cînd aceşti dezmoşteniţi ai soartei au cerut o viaţă mai omenească, stăpînirea le-a trimis gloanţe şi baionete, iar pe conducătorii muncitorilor i-au închis în temniţe!

Noi, cei care nu mai sîntem tineri, cunoaştem toate aceste lucruri. La vremea lor le-am înfierat. Dar trebuie să le afle şi cei de azi şi cei de mîine, ca să ţie minte, să transmită şi urmaşilor pomenirea urgiei cu care erau năpăstuiţi în Romînia burghezo-moşierească cei mai buni fii ai acestui popor, cei cari s-au trudit, şi au murit, apărînd drepturile cetăţeanului, ale omului, dreptul suprem, dreptul sacru, inviolabil, dreptul la viaţă.

ION BĂNUŢĂ

momente

15 februarie 1933, noaptea. O noapte care, peste Griviţa, s-a lăsat mai neagră ca oricînd, la capătul unei zile mai plină, aici, ca oricare alta.

O luptă înverşunată se dăduse între populaţie şi poliţişti, ajutaţi către miezul zilei de jandarmi: voiau neapărat să evacueze strada, pe o porţiune ce se mărginea cu Atelierele C.F.R., unde erau masaţi ceferiştii. In mulţimea adunată acolo erau nenumăraţi muncitori din alte fabrici, veniţi cu toţii acolo, în semn de solidaritate cu lupta de la Griviţa.

Incă de dimineaţă se dăduse ordin să se cureţe strada de „turbulenţi". Dar mulţimea nu se mişca — parc-ar fi fost de piatră. Se postase de-a lungul Atelierelor ca un granit ieşit de nu se ştie unde şi nu se mişca. Incet-incet, ziua se micşora, ca o feştilă rămasă fără aer. Numai evacuarea Griviţei nu înainta.

La o comandă scurtă poliţiştii se rînduiră într-un şir cafeniu şi revolverele în mîini începură asaltul împotriva oamenilor blînduiţi peste măsură de nedreptate, dar încordaţi de mînie şi încălziţi de arzătoarea sete a dreptăţii. Strada tot nu se mişca. Strada încă nu se mişca. Doar mîinile, doar ele nu stăteau locului. Ca nişte cîrlige vii, loveau cu repeziciune cuburi mari din însuşi trupul străzii, turtind ele, într-un jalnic hîrîit, căştile negre lustruite ca de paradă. Strada, în sfîrşit, se mişca. Se mişca înaintînd în rînduri compacte. Poliţia era strînsă ca într-o menghină.

Către jumătatea zilei, ii veni în ajutor sora ei întru fărădelegi jandarmeria. Mulţimea nu se dădea însă învinsă cu una, cu două. Toată ziua a continuat lupta. Doar în pragul nopţii Calea Griviţei ajunse să se înăbuşe de poliţişti şi de jandarmi. Dar şi atunci şi încă multă vreme după aceea, ca un ecou venind tot mai de departe, masul mulţimii înăbuşate prin forţă, se mai auzea prin noapte: „Ucigaşilor!" — „Cîinilor!" — „Asasinilor!" Apoi se pierdu în văzduhul îngheţat şi de nepătruns.

In curtea Atelierelor sînt mii de ceferişti. Eu am 18 ani. Mă număr printre ei. Strigăm lozinci: „Vrem pîine!", „Libertate!", „Cerem eliberarea delegaţilor!" Strigăm lozinci şi umplem noaptea cu ele.

In jurul focului mişună jandarmi beţi. Alături stau puştile în piramide. Pe jandarmii cu ochii injectaţi de băutură îi văd din apropiere cum joacă în lumina flăcărilor ca într-un dans al ielelor, fantastic. Pe urmă imaginea lor se deformează, ia contururi monstruoase pe măsură ce focul se stinge.

E 5 dimineaţa.

O comandă scurtă: — „Foc!"

Mitralierele încep să secere ca în timp de război. Gloanţele şi baionetele pătrund într-o clipă în casa de vise a oamenilor şi o varsă într-o uriaşă grămadă de nisip care se face roşie ca un apus de soare. Cei căzuţi nu pot să mai strige lozinci dar pot să dea aripi visului lor de aur.

Cînd focul mitralierelor a încetat, a rămas numai focul din inimile celor căzuţi care s-a aprins uriaş de a început şi nisipul să ardă. Focul acesta l-au preluat. Era focul nestins al dreptăţii, al libertăţii.

Trei focuri: un foc de vreascuri putrezite de vreme, un foc de trădare ucigaşe, un foc al inimilor care au singerat în lupta pentru libertate.

16 Februarie 1963. Au trecut 30 de ani de atunci. Paşii mă duc azi pe Griviţa în sus, pe Griviţa luminoasă a zilei de azi, şi cînd văd înflorită, o lacrimă se furişează încet, printre gene, ca nimeni nu-o simtă, să-n-o vadă.

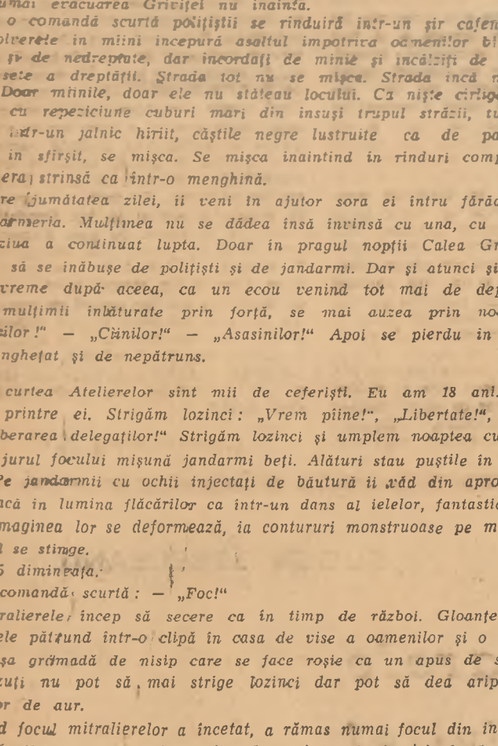

Desen apărut în „Tînărul leninist" (1933)

TEODOR BALŞ

Calea Griviţei — 1933

Pleca desculţ oraşul în cîmpie,
în satele ce nu-ndrăzneau să vie
pîn' la căderea serii
spre ghilotina ridicată-a barierii.
Ca într-un smîrc
oraşul îmbrîncea
în fiecare zare-o mahala.

La miazănoapte
Griviţa —
o cale
ca două rîuri neegale.
De la un capăt pînă-n preajma gării
era stăpînă-o cale a pierzării
înghesuită-n cîrciumi şi hoteluri
din care se-ntindeau tentaculare
din seară pînă-n zori
spre trotuare
ventuze reci
tocmite lipitori
de tagma unui soi de negustori.
La bursa vremii
ghiara cunoscută
schimba-n valută
mărunţul strîns din foamete şi pradă,
din cancerul ce-l îmbrîncea în stradă.

De la depou şi pîn' la barieră
era o altă Griviţă —
mizeră.
O Griviţă care scotea din groapă
bordeiele de-o şchioapă
— grămezi mărunte de coceni şi lut —
un fel de sat al robilor
ţinut
la marginea oraşului
cu sila.
Oricît şi-ar fi căscat pupila
piticul ochi de geam
n-ar fi cuprins
decît un fir de rază-aproape stins
în cataracta galbenă-a hîrtiei.
Înfipte-aici, la marginea cîmpiei,
ca parapete drumului de fier
bordeiele încremenite-n ger
opreau nămeţii viscoliţi din zare
purtîndu-i toată iarna în spinare.

Şi mai era acolo lîngă şină
un lagăr de maşini anchilozate
cu-armurile crăpate
şi platoşa mîncată de rugină,
un lazaret de osii şi vagoane
cu milioane
de kilometri-nfăşuraţi pe roate.
Pentru o pîine ruptă-n jumătate
— întrind în noapte să lungească anul —
la flăcările forjei
arivişteanul
făcea acea ciudată chirurgie
la-ncheietura fierului
beteagă,
să reînceapă trenurile iară
înfrigurata lor călătorie,
cărăuşia grea din gară-n gară.
Sudorii
în fierbintea cusătură
topeau lumina ochilor
puţină ;
pe mîinile rănite
doar ploaic de scîntei
şi zgură.

Pe sub tavanele de nori
— cu umezeala îmbibată-n straie
de ploaie şi ninsori —
flămînzii, cu plămînii în văpaie
întrezăreau
lucid
în mintea lor
pămîntul plin de rodii
sprijinit
cu polul bogăţiei în palate
în timp ce antipodul măcina
în dinţii albi ai morţii
foburgurile lumii-nfometate.

„E soarele şi ceru-al tuturor!"
„Vă stă-n putere să rotiţi pămîntul ;
voi sînteţi osia
şi forţa lui!"
Ardea-n lozinca de partid
cuvîntul.
Ardeau în suflet steagurile lui.

Şi-atunci,
în noaptea de februarie
sirena
— neliniştită geamandură
pe marea de furtună omenească —
a început să îşi rotească
alarma.
Pe Calea Griviţei,
spre gară,
în forja neagră-a nopţii,
muncitorii
cu inimile lor incendiară zorii
stîrnind vulcanii ce fierbeau în ţară.

Galaţi — şantier naval

EROICUL AN 1933

(Urmare din pag. 1)

O mare amploare au căpătat acţiunile desfăşurate între zidurile atelierelor ceferiste sub lozinci nemijlocit politice. Solidaritatea muncitorilor din întreagă ţară a fost impresionantă, arătînd adîncul ecou al grevei în conştiinţa maselor. Au participat activ la sprijinirea luptei ceferiştilor şi alte categorii de oameni ai muncii, ţărani, funcţionari, intelectuali, studenţi, care recunoşteau astfel, în acele momente de ascuţire maximă a luptei de clasă, hegemonia proletariatului.

Ţara era o locomotivă sub presiune, şi locomotiva istoriei a pornit spre viitor cu viteza pe care numai partidul o poate asigura după chibzuitul calcul al combustiei revoluţionare.

Luptele ceferiştilor şi petroliştilor din iarna anului 1933 se înscriu ca un moment de o deosebită însemnătate în viaţa social-politică din Romînia ultimelor decenii. Clasa muncitoare sub conducerea Partidului Comunist a dovedit discernămîntul ei politic în aprecierea principalelor direcţii ale dezvoltării istorice. Ea s-a impus ca singura forţă politică apţă să conducă în luptă oamenii muncii, conştientă de misiunea ei istorică.

De o înaltă apreciere s-au bucurat luptele proletariatului din Romînia, în cadrul mişcării muncitoreşti internaţionale, ele fiind prima mare ridicare a proletariatului european, după instaurarea hitlerismului în Germania. Ele au îmbogăţit experienţa cu privire la formele de organizare a muncitorimii, de realizare a unui front unic popular. Evenimentele din ianuarie-februarie 1933 au prilejuit o impresionantă manifestare a solidarităţii mişcării muncitoreşti din întreaga lume cu proletariatul romîn : seismografele istoriei înregistrau precipitat pulsul telegramelor şi scrisorilor de protest din cele cinci continente, articolele presei democratice de peste hotare, grevele şi manifestaţiile de adeziune la luptele ceferiştilor şi petroliştilor. Procesul instrenat conducătorilor muncitorilor ceferişti şi petrolişti, desfăşurat la Bucureşti şi Craiova în anii 1933—34 a fost transformat într-o mare bătălie politică. Exprimînd cuvîntul partidului şi al clasei muncitoare, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej nu s-a apărat ci a acuzat. El a demascat scopul urmărit de guvern prin procesul inscenat conducătorilor ceferişti şi petrolişti, declarînd din boxă : „Procesul este un fals, căci acuzaţii nu se află pe aceste bănci. Acuzaţii adevăraţi se găsesc în guvern, în Direcţia C.F.R. şi în conducerea sindicatelor reformiste, alături şi în rîndurile acuzatorilor de azi. Sentinţa ce o veţi pronunţa, departe de a intimida şi întoarce pe muncitori de la drumul lor, va însemna un îndemn la acţiune, un nou îndemn de luptă".

Luptele din ianuarie-februarie 1933 au avut un amplu răsunet şi în rîndurile intelectualităţii. Numeroşi intelectuali înflăcăraţi de eroismul muncitorilor, de adevărul şi frumuseţea idealurilor lor au luat atitudine publică împotriva represiunilor sîngeroase, au depus ca martori la proces în apărarea conducătorilor muncitorimii, solidarizîndu-se cu clasa care, eliberîndu-se pe sine, avea să dea şi libertatea întregului popor muncitor. Momentul revoluţionar al anului 1933 a inspirat opere de seamă ale artei şi literaturii, în care au fost demascate clasele exploatatoare şi a fost înfăţişat, în culori veridice şi emoţionante, eroismul muncitorimii. Sub influenţa avîntului revoluţionar al proletariatului, apar în literatura noastră primii germeni ai realismului socialist. Călit şi întărit după bătăliile de clasă din anul 1933, partidul a întreprins o vastă acţiune de răspîndire a luminii marxism-leninismului în rîndurile oamenilor de artă şi cultură.

Pentru clarificarea stării de spirit a unor scriitori şi artişti în vederea ripostei date, pe planul literaturii, curentelor mistice, şovine şi huliganice, — expresii ale fascizării ţării — luptele din iarna anului 1933 au constituit o etapă hotărîtoare.

Inaltele idealuri afirmate de partidul comuniştilor s-au înfăptuit în anii socialismului. Peisajul ţării a cunoscut mirifica schimbare de aşezări şi oraşelor înfloritoare, a fabricilor şi uzinelor moderne. Sub conducerea înţeleaptă a Partidului Muncitoresc Romîn, poporul nostru a scris o nouă istorie şi a creat o nouă geografie a patriei. Toată bogăţia şi frumuseţea ţării aparţin astăzi oamenilor muncii, care au ridicat pe o treaptă nouă, sub zodia socialismului, tradiţiile eroice ale Griviţei. Stergem pentru totdeauna semnele ale suferinţei cu care clasele exploatatoare au umilit acest popor harnic, cu imense rezerve de energie creatoare.

Scumpul nostru partid este conducătorul şi iniţiatorul măreţei epopei pe care întregul popor o scrie în epoca de aur în care trăim şi muncim.

Nepieritoare va rămîne în memoria întregului nostru popor pilda eroică a muncitorilor ceferişti şi petrolişti, curajul şi tenacitatea lor revoluţionară în apărarea cauzei clasei muncitoare. Năzuinţele lor îşi găsesc întruchiparea îmbogăţită în programul măreţei opere de desăvîrşire a construcţiei socialismului, pe care poporul nostru o înfăptuieşte cu entuziasm.

GAZETA LITERARĂ

ALFRED MARGUL SPERBER

Visurile

„Nu cred în vise, zicea unul,
un ardelean,
de fel din munţii Apuseni,
da-n noaptea grevei, atunci,
m-am visat acasă, în sat,
şi se făcea, vă spun adevărat,
că stam de vorbă
cu Horia, Cloşca şi Crişan".

„Eu sînt din Bicaz — spunea altul,
de mult nu mai fusesem pe-acas'
şi-acum, din nou, aflîndu-mă acolo,
deodată, mi-adusei aminte
de-un vis de-atunci, din '33,
ce arăta la fel, pot să vă jur,
cu ce zăream acuma înainte-mi :
măreţul iaz
ce se-ntindea spre zare, împrejur,
în unda-i oglindind
minunile puterii, la Bicaz".

„Sînt sigur că-i aşa — vorbi al treilea —
căci mie însumi, ciudat să nu vă pară,
atunci, în neuitata seară,
sub gloanţele ce-nsîngerau poporul,
lumini zăream, în ochii mei
urca o casă-naltă de lumină
ce semăna atît de bine
cu marele palat din care, azi
în fiecare zi,
«Scînteia» îşi ia zborul".

„O, e frumos ce spuneţi voi,
tovarăşi,
mai zise unul ce tăcuse pîn-atunci.
E-adevărat ce spuneţi, zise grav,
cred întru totul visurile voastre
cum cred într-ale mele. Dar voi ştiţi :
făgaşul vieţii noastre, preschimbat,
şi munca mea de azi, şi-a voastră,
şi traiul nostru, hrana, pruncii
limpezi,
şi-ncrederea în ziuă şi în noapte
şi-n mîine şi în azi şi-n fericire,
şi-n treptele ce urcă ne-ncetat —
acestea toate, dragii mei tovarăşi,
întrec
chiar cele mai aprinse,
chiar cele mai înaripate visuri
ale noastre"

In romîneşte de **S. DRAGOŞ**

FESTIVAL LITERAR

In întîmpinarea zilei de 16 Februarie, cînd se împlinesc 30 de ani de la luptele eroice ale ceferiştilor şi petroliştilor din 1933, a avut loc o reuşită întîlnire între un public numeros, iubitor de literatură şi un grup de scriitori care au citit din creaţiile lor închinate acestei sărbători măreţe.

Festivalul literar, organizat de Uniunea Scriitorilor din R.P.R. în sala Teatrului Muncitoresc C.F.R. Giuleşti, a fost deschis de tînărul Mihai Beniuc, preşedintele Uniunii Scriitorilor, care a vorbit despre însemnătatea eroicelor lupte ale clasei muncitoare conduse de partid şi despre reflectarea lor în literatură. Au citit apoi : Demostene Botez, Mircea Bucşan, Eugen Barbu, Teodor Balş, Ion Bănuţă, Ion Brad, Dan Deşliu, Eugen Frunză, Eugen Jebeleanu, Majtenyi Erik, Nicolae Stoian, Cicerone Theodorescu şi Tiberiu Utan.

Asistenţa a primit cu căldură lucrările literare inspirate din trecutul de luptă al clasei muncitoare, din prezentul luminos al poporului nostru.

Scriitorii literare dedicate acestei glorioase aniversări au mai avut loc în Capitală, la uzinele „Semănătoarea", la Casa de cultură a Uniunii din raionul Tudor Vladimirescu, la Casa Centrală a Armatei, la Casa de cultură a raionului Griviţa Roşie.

DUMITRU MICU

ZORII LITERATURII REVOLUŢIONARE

Ca în toate sferele de activitate, în viaţa literară a anilor valului revoluţionar din 1929—1933 se petrec evenimente cu urmări adînci pentru întreaga dezvoltare a scrisului. Rolul şi influenţa partidului în domeniul creaţiei spirituale creşte, după cel de al cincilea congres, neîncetat, mai ales, după ce în anul marilor lupte ale ceferiştilor şi petroliştilor, vuietul sirenei de la Griviţa răscoleşte pînă în străfunduri numeroase conştiinţe şi o seamă de scriitori aderă la lupta clasei muncitoare. Istoriografia literară înregistrează o înfruntare fără precedent, în aceşti ani, între ideologia proletariatului şi aceea a burgheziei orientate către fascism, o netă delimitare a scriitorilor cu convingeri democratice de literaţii aserviţi reacţiunii şi fascismului, într-un cuvînt o acentuare ne mai cunoscută a antagonismului dintre cele două culturi. Ce caracterizează direcţia principală a evoluţiei literare este — cum sublinia Eugen Simion, într-un studiu consacrat momentului 1932—1933 — „întărirea realismului, clarificarea unor probleme estetice şi apariţia unei literaturi înaintate". Consolidarea poziţiilor înaintate pe tărîmul literaturii se vădeşte în apariţia unui însemnat număr de publicaţii revoluţionare, ce difuzează ideile partidului, militează pentru o artă proletară, duc lupta dîrză împotriva ideologiei reacţionare. Apar **Proletarul literar** (1930), **Tömegkultura** (1931), **Veac Nou** şi **Bluze albastre** (1932), **Szemle** (1932), **Irjatok (Scrieţi** — 1933), **Die Welt** (1933) urmate de **Reporter, Şantier, Manifest, Era Nouă, Buha, Dacia nouă** ş. a. Glasul partidului răsună şi în unele publicaţii de orientare democratică şi progresistă precum **Cuvîntul liber, Umanitatea, Viaţa românească.** Reunind articole de directivă estetică, de atitudine faţă de anume manifestări literare, de analiză a unor scrieri, antologia alcătuită de Ileana Vrancea oferă cititorului imaginea unui sector din cele mai importante ale presei din deceniul al patrulea călăuzită de partid sau folosită ocazional ca tribună pentru propagarea ideilor revoluţionare.

Unul din ţelurile fundamentale urmărite de publicaţiile îndrumate sau influenţate de P.C.R. este stimularea creaţiei literare izvorîte din realitatea imediată, oglindind viaţa maselor veridic, de pe poziţii partinice, mobilizînd mulţimile muncitoare. Înfierînd mincinoasa „literatură pură, fără interes, cu preocupări «externe» şi «abstracte»", apanaj al îmbuibaţilor, revista **Bluze albastre**, fixată de „cealaltă parte a baricadei", îşi propune să promoveze „adevărata artă, literatură a realităţii groaznice, mascată prin multiplele legende şi teoriile care au dăinuit prea mult". Deviza publicaţiei lui Sahia este : „Literatura activistă, literatura critică, literatura proletară !" In acest scop, **Bluze albastre** se străduieşte să organizeze „o colaborare efectivă între muncitori şi redacţia noastră", publicînd scrisori din uzine, primind zilnic vizita oamenilor în salopete. Cînd revista e atacată furibund în presa de dreapta, un grup de muncitori îi adresează cuvîntul lor îmbărbătător : „Incredeţi-vă în noi şi aceasta poate să acopere toate mîrşăviile de înjurături care ar mai curge de acum înainte din partea duşmanilor". Pentru o literatură „activistă" a „realităţii groaznice" pledează, în afară de **Bluze albastre**, multe alte reviste. Astfel, **Irjatok** opune scrierilor ce idealizează „viaţa de lux şi orgiile claselor stăpînitoare", literatura menită să zugrăvească „realitatea, chinul, mizeria şi luptele revoluţionare ale maselor muncitoare". „Literatura — citim în **Die Woche** — trebuie să organizeze conştiinţa clasei muncitoare şi s-o maturizeze pentru îndeplinirea misiunii sale istorice... Literatura trebuie să devină armă de luptă în mîinile maselor şi de aceea nu se poate concepe o literatură fără un caracter de clasă precizat".

Publicaţiile revoluţionare militează, cum se vede pentru literatura realismului socialist. In **„Cuvîntul Liber", „Era nouă" „Reporter"** ca şi în **„Şantier"** găsim articole, care vorbesc direct de „realismul socialist". Ele accentuează sarcina principală a creaţiei artistice fecundate de gîndirea marxist-leninistă : înfăţişarea acelui „nou tip de om", care realizează „saltul din domeniul necesităţii în domeniul libertăţii". Opus naturalismului, ce făureşte o viziune statică a lumii, „realismul socialist e îndrăzneţ, activ, întreprinzător", el „se distinge printr-un optimism avîntat, eroic, orientat către viitor", integrînd consemnării exacte perspectiva romantic-revoluţionară.

Principiul literaturii cu fremătător conţinut social şi aflată la antipodul sterilelor experienţe formaliste, al individualismului burghez, al autocontemplării narcisiste, a devenit norma estetică a unor scriitori tineri din cei mai talentaţi. Dărîmînd-le turnurile de ivoriu, „muget sirenei de la Griviţa" i-a făcut — cum zice Geo Bogza — pe scriitorii aceştia să audă, — „ridicat din inima Germaniei" — „cel mai sinistru urlet de lupi ce a răsunat vreodată în istoria lumii". Decişi să-şi dea activ contribuţia la bararea căii fascismului, la doborîrea orînduirii exploatatoare, scriitorii ataşaţi proletariatului revoluţionar se declară pentru o literatură realistă, dinamică, şi se străduiesc să o creeze". Vrem — scrie Geo Bogza — în **Viaţa imediată** din 1933 — „...să-i dăm poeziei brînci în viaţă. Vrem să amestecăm în cerneala cu care scriem ceva din sudoarea şi sîngele care curge în şiroaie pe obrajii încă neveştejiţi ai celei mai recente istorii". Şi, tot acolo, în alt articol : „O şcoală puristă şi hermetică nu are nici un rost în ţara noastră, nu se potriveşte cu nici una din realităţile ei adevărate. Acei care au fost promotorii ei în Romînia vor trebui să recunoască neapărat aceasta, vor trebui să se ruşineze că au făcut un lucru antiistoric, că au importat şi impus în silă o poezie de care nu avem nevoie". Constatînd, în **Caiet** (1934), „falimentul poeziei de azi", al poeziei formaliste, faliment datorat faptului că fiecare poet „s-a cîntat pe sine, **Numai pe sine**". Eugen Jebeleanu proclamă : „Să ieşim din noi, ca să dăm piept şi cu tăvălugul vieţii din afară !". Intrebat de o revistă : „Pentru ce scrieţi ?" M. R. Paraschivescu răspunde : „Scriu fiindcă văd, fiindcă aud, fiindcă nu sînt laş" şi mărturiseşte sentimentul de împlinire dobîndit prin întoarcerea spre realitate, prin înrolarea în lupta socială : „Viaţa în care am intrat din creştet pînă-n tălpi a dat scrisului un nou sens — acela de desăvîrşire, de integrare în inima acestei vieţi, care nu e, nu poate fi decît socială. Din espectativă, din contemplaţie şi preţiozitate, atitudinea şi scrisul au devenit ofensive, luptă".

Aspiraţiile la o literatură menită „să dezgolească realităţile groaznice", slujind astfel „eliberării maselor", n-au întîrziat să se concretizeze în opere vii — primele mlădiţe ale liricii şi epicii revoluţionare, realist-socialiste : **Revoltă în port, Uzina vie, Vasile Rotaru, De la cinci pînă la cinci**, urmate curînd de reportajele-rechizitoriu ale lui Geo Bogza şi de lirica înflăcărată a lui Mihai Beniuc. Sirena Griviţei vestea, în 16 februarie 1933, odată cu o ridicare fără precedent a muncitorimii, şi revărsarea zorilor unei literaturi noi.

evocări

IORGU IORDAN

amintiri...

Eroicele lupte din februarie 1933 ale ceferiștilor și petroliștilor au însemnat o cotitură hotărîtoare în viața clasei muncitoare, cu efecte binefăcătoare asupra întregii atmosfere politice din vechea Rominie. Ele au fost, de fapt, o încununare strălucită a eforturilor depuse de proletariatul nostru, încă de la începuturile existenței lui, pentru apărarea intereselor proprii contra patronilor asupritori, eforturi mereu în creștere pe măsură ce sporeau numărul muncitorilor și sălbătăcia exploatării. Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și apoi înființarea, sub influența ei, a Partidului Comunist din Rominia au statornicit, pentru totdeauna, liniile mari ale activității proletariatului din țara noastră în vederea instaurării unui regim democratic autentic.

Deși interzis ca organizație politică legală, P.C.R. a știut să mobilizeze în acțiuni de masă, ca Mișcarea împotriva războiului ș.a., un mare număr de cetățeni ai țării, printre ei și intelectuali de toate categoriile, dintre care mulți au condamnat fățiș măsurile represive ale oficialităților. Trăiam atunci la Iași, ca profesor al Universității din acest oraș, și pot afirma, lucru relatat și de alții înaintea mea, că o parte din intelectualii ieșeni, printre ei, o serie de profesori universitari, au dat dovadă de înțelegere justă a luptelor proletariatului nostru și chiar de curaj, dacă ținem seamă de arbitrarul și de spiritul abuziv al autorităților din vremea aceea.

În ciuda sentinței nedrepte de condamnare la ani de închisoare a luptătorilor din februarie 1933, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, atmosfera de protest n-a slăbit, ci dimpotrivă. Voi aminti două fapte, dintre care primul rămas aproape necunoscut.

În aprilie 1933 s-a ținut congresul „Asociației profesorilor secundari" convocat pentru transformarea acesteia în sindicat. Am participat și eu, ca invitat, împreună cu doi colegi universitari, și am putut constata puternica influență exercitată asupra congresiștilor de luptele ceferiștilor și petroliștilor. Căci nu-mi pot explica altfel pe de o parte atmosfera atît de favorabilă ideii de sindicalizare, socotită atunci revoluționară, iar pe de alta entuziasmul cu care a fost primită afirmația unui vorbitor, că guvernele din vremea aceea dădeau salarii mari magistraților și ofițerilor, pentru ca cei dintîi să trimită la închisoare pe „răzvrătiți", iar ceilalți să-i împuște la nevoie. Am avut atunci, pentru prima oară în viața mea, intuiția modului cum se poate produce o mișcare de stradă: dacă vorbitorul ar fi făcut un simplu semn în acest sens, sînt sigur că sala întreagă l-ar fi urmat.

Al doilea fapt, mult mai important, fiindcă s-a tradus pentru un timp, în acțiune propriu-zisă, a fost aderarea intelectualilor la Mișcarea antifascistă și la asociația „Amicii U.R.S.S.", ambele inițiate și sprijinite de P.C.R. Ele au luat naștere ca urmare imediată a luptelor din februarie 1933 și, pînă la disolvarea lor abuzivă (noiembrie 1934), s-au bucurat de participarea activă a unui însemnat număr de intelectuali din toate centrele țării.

Sînt fericit că pot trăi acum în regimul pe care de-abia îl întrezăream, și încă destul de vag, atunci și că mă găsesc în situația de a contribui, după puterile mele, la desăvîrșirea acestui regim, pentru care mulți dintre cei mai buni fii ai poporului nostru și-au dat viața ori au îndurat suferințe și chinuri de nedescris. Le exprim tuturora sentimentele mele de adîncă recunoștință și admirație.

TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE

februarie '33

Era o seară rece, cu șfichiuiri tăioase de vînt. La Atelierele Griviței sirena suna fără contenire: glasul ei puternic și grav se revărsa asupra Bucureștiului, ca un protest împotriva acelei vremi de nedreptate și ca o chemare la luptă.

Carol II se întorsese în țară cu doi ani și jumătate mai înainte. El se înconjurase de la început de o camarilă, alcătuită din politicieni, bancheri și industriași slugarnici și veroși. Pentru toți aceștia, ca și pentru el, noua domnie trebuia să fie mănoasă epocă de afaceri și îmbogățiri peste noapte, mai abitir ca în cele mai triste vremi din istoria poporului nostru. Țara întreagă fusese scoasă la mezat. Capitaliștii străini cumpărau, arendau și închiriau tot ce puteau, plătind șpernurile cuvenite. Bancherii și industriașii indigeni improvizau de la o zi la alta, cu banii statului și fără nici un risc pentru ei, fabrici și uzine care le aduceau beneficii fabuloase. Din toate, regele își trăgea partea leului. Și toate se făceau pe față, cinic, cu acea nerușinare care caracterizează toate epocile de decadență din istoria omenirii. În saloanele palatului regal, în sălile de joc ale marilor cluburi, în barurile și restaurantele de noapte, în budoarele cocotelor de lux, aurul curgea gîrlă. Această restrînsă lume parazitară care trăise totdeauna în risipă și dezmăț, ajunsese acum, sub ocrotirea regelui și urmînd pilda lui, la un fel de frenezie a dezmățului, la un fel de paroxism al risipei.

În timpul acesta, poporul se zbătea în mizerie. Una din cele mai grave crize economice, venind din Occident, unde zgîlțîise cu putere întreaga lume capitalistă, găsise în Rominia un teren mai prielnic decît oriunde. Vistieria publică era istovită de nesăbuința și traficurile celor de sus. Prețurile creșteau fantastic. Specula era în floare. Muncitorii și micii funcționari nu mai știau cum să-și dramuiască bietele lor salarii de foamete.

În această situație, guvernul anunță solemn că se impun „soluții eroice". Nu mai știu cine inventă formula „curbelor de sacrificiu". Aceste curbe însă, ocoleau cu prudență veniturile marilor beneficiari, în frunte cu regele. Onoarea de a se sacrifica era rezervată îndeosebi muncitorilor. În salariile lor, reduse la ultima limită, curba de sacrificiu se înfigea adînc și fără milă, ca un cioc de uriașă pasăre de pradă.

Cum era firesc, proletariatul a reacționat, apărîndu-și dreptul la ultima bucată de pîine. În fruntea luptei s-au situat de la început muncitorii de la Atelierele Griviței. Un rol însemnat în organizarea acestor măreațe lupte l-a avut Comitetul central de acțiune pe țară al muncitorilor ceferiști. Ca secretar al comitetului, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a desfășurat o intensă activitate pentru întărirea muncii de partid și sindicale, combătînd cu hotărîre elementele oportuniste.

Guvernul a început obișnuitele tratative, hotărît să le prelungească la infinit, cum proceda totdeauna în astfel de împrejurări. După multe și zadarnice discuții, muncitorii au trebuit să recurgă la grevă.

Convins că are stofă de „ctitor de țară", cum îi spuneau lingușitorii din anturaj, Carol II voia să transforme Rominia într-un fel de pașalîc oriental, în care să-și poată îngădui fără nici o împotrivire toate năstrușnicile lui fantezii de „reformator", și ca și toate abuzurile și jăcmănelile la care îl împingea neistovita lui sete de bani. Politicienii și gheșeftarii din camarilă îl urmau cu spinările încovoiate pe acest drum.

În atmosfera aceasta de sumisiune și lichelism, s-a înălțat de odată, în noaptea aceea din februarie 33, glasul puternic și mîndru al sirenei de la Grivița. Și glasul acesta spunea răspicat regelui și claselor conducătoare că tot proletariatul, cu forța lui uriașă, a început lupta împotriva oprimării și exploatării. Aceasta era înalta semnificație politică a grevei de la Grivița, iar capitaliștii, regele și slugile lui au înțeles-o.

Dimineața, trupa care înconjura Atelierele a primit ordin să tragă în plin. Rafalele de gloanțe au detunat cu putere sub cerul înegurat. Sirena a încetat. Un tînăr ucenic fusese ucis la postul lui de onoare, cum au fost uciși sau răniți atîția alți tovarăși ai săi. Conducătorii grevei au fost arestați. Astfel a fost „restabilită" încă odată „ordinea" — sinistra ordine care se întemeia pe puști și baionete. Dar ecoul sirenei de la Grivița a stărnit ani de-a rîndul în sufletul clasei muncitoare, însuflețind-o în toate luptele ei, pînă la victoria finală.

Acuma însă, guvernul burghez și poliția trebuiau „să dichisească" puținel lucrurile, pentru că nu le era deloc plăcut să apară în fața țării și mai ales în fața străinătății, în postura de asasini. E mult mai comod și mai plăcut să poți afirma că ai fost provocat, că muncitorii au tras mai întîi în tine, iar tu n-ai făcut decît să te aperi. Dar muncitorii nu trăseseră și nici nu puteau să tragă, pentru simplul cuvînt că nu erau înarmați. Nu e nimic! O poliție inteligentă nu se încurcă în detalii atît de mărunte...

A doua zi după singeroasa „restabilire" a ordinei, s-a oprit în poarta bisericii de peste drum de Ateliere o motocicletă cu ataș. Din ea au coborît doi indivizi în haine de piele. Ei au intrat în curte și găsind o scară culcată lîngă zid, au ridicat-o și au rezemat-o de stîlpii bisericii. Celălalt s-a cățărat sus și, minuind cu dexteritate un burghiu, a început să facă niște găuri în stîlpi. Aceste găuri trebuiau să fie... urmele gloanțelor trase de muncitorii din Ateliere, în armată. Era într-o simbătă. Părintele Ionescu slujea un parastas. Paracliserul îi spusese ce se petrecea afară. Preotul ieși să vadă. Cei doi indivizi îl poftiră să-și caute de treburile d-sale și să-i lase în pace. Dar părintele și paracliserul au avut destul timp ca să citească pe tăbliță motocicletei numărul 5. Iar numărul 5 aparținea prefecturii de poliție. În perioada dintre cele două războaie, mi-a fost dat să văd multe înscenări polițienești. Aceasta rămîne însă, cea mai monstruoasă și, în același timp, cea mai grosolană și cea mai stupidă.

La proces, acuzarea a încercat să arate că muncitorii sînt vinovați, fiindcă au tras în trupă. Dovadă — „urmele de gloanțe care se văd și astăzi în stîlpii bisericii de peste drum". Dar preotul Ionescu și paracliserul său, asumîndu-și toate riscurile și înfruntînd teroarea acelor vremuri, au spus cinstit adevărul, istorisind cele de mai sus. „Vajnicii" acuzatori au devenit încă odată acuzați, ca niște borfași ordinari prinși asupra faptului, iar acuzații au devenit acuzatori, făcînd procesul întregului regim, care nu se da înapoi nici de la mijloacele cele mai mișelnice, ca să lovească în comuniști și în mișcarea muncitorească. Judecătorii militari au pronunțat totuși condamnările poruncite de sus.

Trebuie să adaog că guvernul, ca să se pună la adăpost, avusese grijă, între timp, să instituie starea de asediu și cenzura presei, ca în plin război... Cu toate acestea, presa democrată a găsit mijlocul să dezvăluie adevărul în fața maselor populare.

De atunci au trecut ani și ani, și timpul a dovedit încă odată că nici starea de asediu, nici cenzura, nici curțile marțiale, nici pușcăriile, oricît de multe și încăpătoare au fost, nici puștile, nici baionetele nu au putut opri în loc mersul înainte al vremii. Conducătorii grevei de la Grivița, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, înfrîngînd cu bravură rigorile sălbaticului regim de detențiune de la Doftana și apoi de la Tîrgu Jiu, au condus mai departe lupta comuniștilor și a întregii clase muncitoare, pînă la dărîmarea vechii orînduiri și la instaurarea regimului socialist.

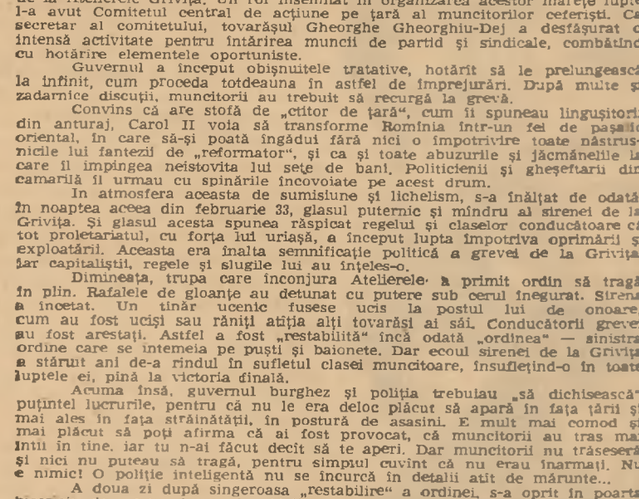

PERAHIM „Schimbul"

(Desen apărut în „Cuvîntul liber", 1934)

DEMOSTENE BOTEZ

Ca o lumină...

Soldatul împușcă tăcerea,
Și glontele trecu prin ea,
Ca printr-o stranie perdea,
Și se pierdu ca un ecou.
Tăcerea învie din nou
Ca timpul, – vastă, străvezie.
Soldatul poate nu știa,
Că ea e veșnicie.

Un altul trase, altul iar,
Punctînd la întîmplare-un zar
Pe alb imaculat de nea.
Un om căzu alăturea,
Într-un genunchi, apoi în cot...
Și iar tăcere peste tot.

Alt foc porni și iar tăcere.
Alt om căzu și iar durere,

Dar nu aceasta se țintea,
Din stradă ca dintr-o tranșee,
Nu oameni doar, ci o idee.

Dar iată că ea, neclintită,
Sta dreaptă, înaintea lor,
Și cu-o privire infinită
Învăluia acest decor.

Cu brațele încrucișate
Primea în piept încărcătoare,
Dar ca-n povești adevărate,
Cădeau topite la picioare.

Și seara cînd, în ziua ceea,
Soldații-au năvălit pe porți,
Au numărat sute de morți.
Dar moartă n-au găsit ideea.

Sta drept, înaltă pînă-n cer,
Ca o lumină-n fața lor.
N-a fost minune, nici mister.

Privea departe-n viitor...

MARCEL CHIRNOAGĂ
„Învingătorii"

EUSEBIU CAMILAR

În timpul nea

Și, cum locomotive sirena și-au p
Se auzea ecoul în timp rostogoli

Și astăzi se aude ecoul, dacă-l
Tot mai rotund, mai tînăr, trecînd d

Și de-o să-mbătrînească, tot dăinu
Va răguși mai tare ca buciumul

Dar va străpunge secoli în rosto
Va rugini ecoul, sub milenare pl

Dar va suna și-atuncea în Timpul
Ca frunza foșnitoare s-o auzi nesti

Și poate că ecoul odată va tăcea,
Dar tocmai la sfîrșitul istoriei, abia,

Și niște astronauți afla-vor despre el,
Printre planete stinse căzut ca un inel,

Și sus, în panoplia istoriei, apoi,
L-o pune între spade purtate de eroi.

CAMIL BALTAZAR

Nepieritor simb

E Grivița nepieritor simbol
Al forței comunismului
Și bornă noii ere.
În cartieru-nvingător
Vibrează inimile-n fibre de beton,
Răsună în arcade, în vergile de-oțel,
Continuu zvon.
Aici legenda lui Manole-i vie:
Jertfele date cu mărinimie au înmugu
Cu fiecare bloc al Griviței
Puternic în lumină.
Noi ridicăm eroilor de-atunci
Un monument nemuritor de viață proas

TIBERIU UTAN

Ecoul corului vorbit

la Grivița în 1933

Strălumineză, cîntec, zarea –
file de Soare ce deschid
celui aproape depărtarea,
însinguratului, – chemarea,
să vină lîngă noi – fluid,
ori flacără de netrecut,
împrejmuind cu viu-i scut
stindardul scumpului Partid.

Crescură din cenușe flori –
vulcanic, proaspăt, Primăvara
cu nesfîrșirea-i de buțori
– iviți de seara pînă-n zori –
a-nveșmîntat întreagă țara:
îi vezi în chipuri de copii,
conștiințele-s vii mărturii
și brațele de muncitori.

De Grivița să nu uitați
urmașilor îndepărtați;
aici, la sonul de tampoane,
în dimineața-nsîngerată
s-a strîns, atuncea, țara toată,
poporul nostru – milioane
de inimi ce s-au înfrățit
sub steagul scumpului Partid.

Ani grei de temniță trecură,
doftanele s-au prăbușit,
și zori visați au răsărit
crescuți din dragoste și ură:
din ura pentru viața rea,
iar dragostea incendia
orînduirile de ură, –
dînd viitorului căldură.

Acum în filele de raze
a' Soarelui cînd răsfoiți –
de Grivița să v-amintiți,
de-acele zile glorioase
cînd clasa noastră muncitoare
prin lupta ei cutezătoare
urmînd Partidul, a înscris
un pas nemuritor spre Soare!

NICOLAE T

Val
Pro

— Feb

Era o stea în
dar plumbii
s-au pornit

Și sîngele
o încălzeș
o dezgh
în jarul

În stropul
o stea plute
de oameni

SILVIAN IOSIFESCU

GRIVIȚA IN LITERATURA VRE

Sirena Griviței a răsunat prelung în literatura deceniului al patrulea. Sunetul ei a însemnat pentru conștiințele scriitoricești un examen lucid, care nu mai îngăduia sofisticări și evaziuni. Răspunsul e în genere spre cinstea literaturii noastre progresiste.

Luptele muncitorești din perioada marei orize economice au avut asupra literaturii ecouri felurite, au acționat și asupra unor artiști în acel timp fără legături directe cu mișcarea revoluționară. Procesul general de radicalizare a conștiințelor a rechemat pe scriitori la realitatea cea mai dramatică a luptei de clasă, le-a accentuat acuitatea critică a viziunii. În centrul observației s-au ivit probleme sociale majore. E de remarcat cum traectoriile, uneori cotite, cuprind în anii 1929—33 cărți care constituie adesea punctul cel mai înaintat în gîndirea artistică a scriitorului respectiv. E cazul cu Rebreanu. Sfîrșitul primului război mondial îl adusese maturitatea. Autorul de schițe lăsase prea puțin să se bănuiască superba înflorire din Ion și Pădurea spînzuraților. A urmat apoi aproape un deceniu de căutări destul de confuze: reîncarnările din „Adam și Eva," zolismul întîrziat din Ciuleandra. Răscoala, pentru Rebreanu era un proiect foarte vechi. Dar e semnificativ că proiectul, purtat douăzeci și cinci de ani, a fost dus la capăt în 1932 și că a fost gîndit astfel, cu această cuprindere critică, în stare să străbată, odată cu Titu Herdelea, întreaga societate din 1907, de la gazda de mahala, pînă la salonul familiei Iuga și la ședințele parlamentului; că simpatia pentru răsculați se afirmă la fel de limpede ca și conștiința că „ceasul dreptății... trebuie să sosească odată și odată". Receptiv la influențele contradictorii, Rebreanu avea să evolueze pe urmă într-un sens opus. Dar „Momentul 33" care a zămislit opera sa principală se continuă o vreme și în publicistica lui. În Rominia literară condusă de el se dau informații — cu confuzii, dar fără obișnuitele comentarii denigratoare — despre primul congres al scriitorilor sovietici.

Un punct foarte avansat îl marchează anii aceștia în drumul altor scriitori de seamă ai vremii. În 1933, Sadoveanu revenise cu Locul unde nu s-a întîmplat nimic la observația amară a vieții provinciale." Patul lui Procust al lui Camil Petrescu e o răfuială îndîrjită cu Gheorghidii și cu Luminărarii, cu lumea politicienilor „istorici" și cu financiarii văzuți cu ochi mai lucizi decît ai mult înșelatului Ladima, de un intelectual care trăise amara lui experiență de gazetar și scrisese el însuși pamfletele incendiare despre „reaua circulație". Trecerea în revistă s-ar putea prelungi și momentul de sporită luciditate critică se întîlnește la scriitori foarte depărtați de preocupările politice și sociale cum a fost Hortensia Papadat-Bengescu al cărei „Drum aseuns" a apărut în 1932. E vorba aici de ecouri cu totul indirecte, de o ambianță. Dar liniile de forță se desprind net.

E și perioada unui avînt al romanului social. Îl ilustrează exemplele amintite la care se pot adăuga cîteva romane ale lui Cezar Petrescu, în special Aurul negru (1933), rechizitoriul trusturilor petrolifere și al acțiunii lor pustiitoare. Cu toate nostalgiile patriarhale, denunțul sună răspicat de la marginea orașului. Reprezentantul caracteristic al unei astfel de literaturi e George Mihail Zamfirescu. Maidanul cu dragoste a apărut în 1933, Sfînta mare nerușinare în 1935. Se simt în aceste romane și urmele a ceea ce s-a denumit poate prea sever „mizerabilism" — adică sentimentalismul, lamentările, lipsa de orizont, tendința spre idilizarea pitorescului mizeriei. Se simte însă, aici, mai ales dragostea gorkiană de om, precum și revolta.

Cei mai direct s-au răsfrînt luptele muncitorești în opera scriitorilor legați de partid sau care, tocmai în acești ani, impresionați profund de eroismul greviștilor de la Grivița și de dîrzenia comunistă arătată la procesul de la Craiova au găsit drumul spre mișcarea revoluționară.

Uzina vie și Revoltă în port ale lui Alexandru Sahia au apărut amîndouă în vara lui 1932. Activistul revoluționar Sahia, ale cărui scrieri beletristice sînt o nobilă ilustrare a atașamentului revoluționar, a concentrat în amîndouă nuvelele trăsături artistice noi. Pentru întîia oară în proza noastră se ivește muncitori, avînd conștiința luptei de clasă, întrezărind dincolo de obiectivele ei imediate, țelul fundamental. „Toată muncitorimea luptă acum pentru un picior" — pentru Bozan cel schilodit căruia patronul îi refuză despăgubiri, sub cuvînt că „fabrica nu dă și picioare". Finalul Uzinei vii îi prezenta pe muncitorii dezarmați înfruntînd curajoși armata, și prefigurează într-un fel evenimentele din februarie 1933.

Despre aceste lupte Sahia a scris sub forma directă a reportajului cîteva din paginile sale cele mai aprinse. Sînt articole care au avut un rol de seamă în răspîndirea adevărului. La procesul conducătorilor grevei, Sahia a luat parte ca reporter judiciar al unui ziar de mare tiraj. Acei care chiar din ceața copilăriei își reamintesc momentul, știu cîtă putere de propagare a adevărului au avut articolele. Țăranii acuzaților transformați în acuzatori, dreptatea luptei lor s-au impus atunci multor mii de oameni.

În anii Griviței, Sahia se afla în rîndurile scriitorilor revoluționari. Pentru alții, evenimentul amintit a însemnat o răscruce. Reacțiile pe care le-a produs sunetul sfredelitor al sirenei au fost felurite — examen grav de conștiință și adeziune sau iritare, care dădea glas tuturor prejudecăților de clasă. E interesant de comparat cum răsună sirena în două cărți ale timpului.

De la cinci pînă la cinci e o nuvelă publicată de Ion Călugăru în Vremea și apoi în volumul la fel intitulat (Editura Vremea, f. a.). După adolescență, cînd simțise în jurul lui suflul anului 1917 în Moldova, autorul se orientase către o literatură cerebrală, cu observații inteligent critice, dar și cu sterile experimente avangardiste în Paradisul Statistic.

De la cinci pînă la cinci e o confruntare cu destul de clare sensuri autobiografice. Un intelectual onest, avocatul Petre Mazilu, trăiește în ziua luptelor ritmul obișnuit al existenței sale — așteptarea clienților care întîrzie să se arate —, o întîlnire amoroasă. Dar sunetul sirenei schimbă deodată lucrurile, îi transformă un sentiment de răspundere, la început vag, într-o problemă dramatică de conștiință. Procesul îl accentuează și întîlnirea cu un prieten din copilărie, devenit activist revoluționar. Chemării acestuia — „cînd vrei vino între noi" — Mazilu nu-i dă încă răspuns. Dar e conștient că acolo unde se duce Marici, „se împlinește destinul tuturor". Sunetul sirenei îl cheamă, colindă orașul și ajunge în apropierea atelierelor. Mazilu se întoarce, își așteaptă în zadar prietenul pe care urma să-l adăpostească. Se infiltrează în el sentimentul de „chibiț al vieții". Întrebarea stăruie limpezită de ultimele rînduri. După această confruntare, drumul lui Călugăru a urmat rectiliniu: legătura cu mișcarea ilegală, colaborarea la publicațiile scoase sau conduse de partid, Era Nouă, Reporter. De

atunci dateză și d
trilogia autobiogra
unui netrecut și T
o cotitură realistă
siderabilă a proble
opera ar[illegible]ui, aju
maturizare ideologic

Alternativa pusă
au rezolvat-o curaj
mulți scriitori. Pen
1933 e anul editări
Au urmat apoi repor
băcării, Valea Plîng
de piatră (1935). În
rul organizațiilor de
tetul național pro
U.R.S.S. – se stri
intelectuali prog
scriitori. Se simt su
„Vasile Roaș[illegible]u. U
Căilor Ferate a m
pentru pîine și lib
Radu Parnu[illegible]vesc
începe a-și public
le va aduna în
pierzanie. Treptat
sformarea de ton
sul Mariei Banuș.
revoltă Virgil T
Corbea, Alexandr
transformă optimi
cații. Azi tr
uri confuz
horări domi
românească
blicistică a
Stancu și
din Spania
net spre
Românească
de tradiții

Pe fondul iera
chemarea pe re
partidului rămî
mult intelectuali
numeroase ș
a avut drept:
s-a împlinit
lierelor".

...răbate din
...ului natal,
... București,
... minut pe
...de la gara
...eauna pri-
...semuit cu
...nuri de fa-
...e sclipind
...lor de țiței
...finării, re-
... colectarea
...isterne ca
...gri, incon-
...șul cu case

...DRESCU

...UL ALB AL AURULUI NEGRU

...gru. Hora aceasta
...brici și uzine, dă
... Ploieștiului.
...e întotdeauna de
... chiar dacă cerul
...nt mirifice, dimi-
...zia muncii, amie-
... necuprinsa orgă
...a mai bătrînii
... bulevardului se
...rele înmiresmate
... orașul miroase
...rginașe asaltea-
... cu parfumatele
... orașul miroase
...jurul rafinăriilor,
...a fire de zgură,
...ind bolta în care
...gia locului, iau
... hainele de mun-
...izul sudoarei se
... de benzină. Res-
...estui oraș poartă
...ța aspră a pe-

...ul simte întot-
... Ploieștiului, une-
...vadă, măcar din
...a tovarășilor săi
...t să miroasă a

...e a căror ființă
...ă prin imaginea
...ru. Un turn în-
...anume punct de
...mnă Pisa. Lu-
...runci a devenit
...polea, de două
... Atena moder-
...e substituie pe
...s... Orașul meu
...ine reprezentat
...ginea unei co-
... de opere de
... peste mări
...e cer, prin-
..., zecile de
...aptea acope-
...u ce incon-
...e semețe. Ziua
...pulatura sclipi-
... fum al cerului.
...crești, înainte
...a tradițională a
...călătorul întil-
...mai cinci kilo-
...nea feerică a
...a Brazi. Co-
...gintii, capătă
...nsparențe de
... impresia că
...m cu palate
...va panoramică
...însă de pe po-
...sud, pe dreapta,
...roșii ale marei
...trolifer „1 Mai",
... instalații de fo-
...puterii populare
...nemeritat renume
...mas în urmă, de-o
...a drumului rafi-
... „1 Mai", fostele
... „Standard" unite
...irea" dar atît de
...de cele preluate
... chiar foștii lor
... mai recunoaște.
...pe dreapta, se
... a rafinăriei
...no-Americană"
... vastului bloc
...ndere ce depă-
...roporțiile fostei
... față, dincolo
...nurile și bate-
...voi fostei „Vega"
... una din cele
...ul, ca...e rafinăriilor
...o întâi acestea, ca
...ții so... alte fabrici
...la o...ui profil de
...istriei socia-

...Petre
...dup...3

Peisajul industrial al Ploieștului se află în plină desfășurare. Marile uzine și rafinării se comasează în partea de sud a orașului, cedînd nordul, de unde vine aerul curat de munte, noilor cartiere. E o impetuoasă migrație umană, nu mai puțin pasionantă decît senzaționala migrație a petrolului din adîncurile întunecate ale pămîntului, pînă la cisternele plumbuite cu benzină ușoară. Ea se realizează treptat dar constant, pe măsură ce vastele cartiere din nord-vestul orașului se transformă din machete lilipute în blocuri de cîte cinci sau nouă etaje. Orașul acesta, cu umeri albi, înalți, solizi, cu fața luminoasă, Ploieștiul zilelor noastre, atît de diferit față de cel din trecut încît chiar cei ce s-au născut în el și l-au părăsit în urmă cu 10—15 ani, nu l-ar mai putea recunoaște, poartă în ființa lui ceva aparte, amprenta unui bogat trecut de luptă, mîndria demnității nestîrbite, patosul construcției și al marilor acțiuni patriotice. A-i intui ființa actuală, obligă a-i cunoaște trecutul, marele foc la care i s-au călit fiii, înfăptuitorii de azi ai victoriilor lui socialiste.

2.

Cîteva pietre de hotar stau înfipte în pămîntul acestui oraș. În scuarul din centrul Ploieștiului două dintre ele consemnează evenimente memorabile. Prima a fost pusă pe locul unde se afla pînă la bombardamentele din vara lui 1944 casa în care s-a ținut în 1922 cel de al II-lea Congres al Partidului Comunist din Romînia; cealaltă amintește faptele de vitejie ale proletariatului petrolist ploieștean în zilele nemuritorului februarie 1933. În altă parte, pe zidul unei case fără etaj, de pe o stradă mărginașe, o placă de marmură încunoștiințează că acolo a trăit cîndva Caragiale. În alt loc o inscripție comemorativă vorbește despre anii trăiți acolo de Ștefan Gheorghiu. Pe un zid auster — cuvinte îndoliate marchează locul unde a fost ucisă Elena Sîrbu.

Zidul unei școli din centrul Ploieștiului vizavi de Teatrul de Stat susține placa de marmură în care a fost săpată amintirea aceleiași pagini de glorie din istoria luptelor proletare duse de petroliști: Februarie 1933. Acolo se afla cîndva localul fostei chesturi a poliției ploieștene din preajma căreia s-a tras în greviștii veniți cu miile să-și elibereze tovarășii de luptă arestați printr-o josnică manevră a poliției.

Două pietre comemorative se înalță în marile rafinării ale Ploieștului, la umbra coloanelor de distilație, în vecinătatea sirenelor care atunci, în februarie 1933, au însoțit cu glasul lor puternic, nestăvilit, uriașa demonstrație de forță a proletariatului petrolist. Prima se află în incinta rafinăriei „Ploiești", fosta „Astra Română" care la 30 ianuarie 1933 a dat semnalul ridicării petroliștilor la marea chemare a „Griviței Roșii". Cealaltă se află la „Teleajen", fosta „Romîno-Americană" de unde, o zi mai tîrziu, s-a declanșat și s-a întins spre toate rafinăriile și schelele petrolifere puternica grevă a petroliștilor prahoveni care, alături de eroica luptă a ceferiștilor bucureșteni, au înscris cea mai luminoasă pagină din istoria mișcării noastre muncitorești.

Sînt pietre de hotar la răscrucea unor epoci de încrîncenată luptă și, în același timp, pietre de temelie ale unui viitor sigur, de pace și lumină, ce nu avea să mai întîrzie mult.

3.

Nu e ușor a reconstitui din imaginea actuală a orașului retrospectiva completă a acelei memorabile zile. Așa cum s-a schimbat Calea Grivitei în acești ani, s-a schimbat și Ploieștiul. Un regizor de cinema care ar ține să redea cu exactitate cadrul marilor greve, ar fi nevoit și într-un caz și într-altul să reediteze pe platourile de filmare imagini dispărute din ființa celor două orașe. Acum trei ani, am primit la redacția „Contemporanului" un om care a cerut să vorbească cu cineva într-o problemă, cum îi spunea el, „gravă". Era un muncitor de pe Calea Grivitei, unul din cei un milion de urbaniști ai capitalei noastre, îndrăgostiți cu pasiune de orașul lor, adevărate monografii verbale ale istoriei Bucureștiului. Se dărîma vechea „Griviță". Se făcea loc noii „Căi a Grivitei Roșii", înaltă, suplă, vastă, policromă, pe măsura mîndriei și demnității capitalei patriei socialiste. Omul venise să intervină prin intermediul gazetei, ca imediat, fără nici o întîrziere, echipe de cineaști să fie trimise în cartierul lui spre a imortaliza pe peliculă ceea ce se ducea pentru totdeauna în neființă: Grivița cea umilă în al cărei decor s-a desfășurat marea bătălie a proletariatului ceferist din februarie 1933.

La fel s-a întîmplat și cu Ploieștiul. Am întîlnit însă în aceste zile, pe străzile orașului meu, reflectoarele și operatorii studioului „Alexandru Sahia" veniți să completeze letopisețul cinematografic al Ploieștiului, pentru vasta filmotecă în care sînt păstrate cu grijă imagini ale trecutului.

Zi de iarnă aspră. Ca atunci, în 1933, fusese un frig umed, un frig vînăt, pătrunzător la oase. Orașul în care tot ceea ce se producea nu însemna decît căldură și lumină, înghețase. Ce dogoare puternică trebuie să fi încălzit inimile oamenilor în acel nemuritor februarie cînd, sub lapoviță, îmbrăcămintea înțepenise pe ei, încărcată de ghiață. Paltoanele vechi, scurtele peticite, hainele cu reverele prinse în ace de siguranță, grele de apă se prefăceau, în gerul serii, în platoșe scorțoase, și pîrîiau ca sticla. Era frig vînăt în orașul alb al aurului negru.

De pe cozorocul șepcilor, atîrnau țurțuri ca niște lumînări de gheață, blana cușmelor se întărise sub lințoliu. De undeva de pe acoperișul unui magazin de îmbrăcăminte luxoasă de deasupra manechinelor încremenite în poziții de gală, și a firmelor uriașe cu domni eleganți, pictați pe tablă colorată, răpăia scurt o mitralieră încercînd zadarnic să-i intimideze pe demonstranți. Din toate colțurile orașului răsunau prelung, alarmant, necontenit, pornite încă de la ora nouă dimineața, sirenele tuturor fabricilor. Orașul fierbea. Se cernea o măzăriche păcătoasă, în care răsunau spart comenzile gradaților celor cîteva regimente care își năpustiseră cohortele înarmate de cavalerie sau infanterie asupra petroliștilor. Vîntul hămăia ca un cîine printre casele înghețate.

Am întîlnit în toamna trecută la Calcutta, pe pămîntul fierbinte al Indiei, un grup de constructori de rafinării, majoritatea ploieșteni, care se întorceau în țară. Terminaseră cu succes construcția rafinăriei de la Gauhati...

4.

Deschid cu timiditate ușa clasei de pictură a Școlii populare de Arte, din Palatul Culturii. Înainte, în încăperile acestea din aripa dreaptă a fostului tribunal se aflau camerele de dezbatere ale completelor de judecată. Cîte sute, cîte mii de ani de temniță au totalizat sentințele hotărîte aici înainte de a fi pronunțate în sălile de judecată!

Acum e liniște. Miroase a vopsele de ulei, a tempera, a lut umed și parcă a plastilină. Înăuntru sînt patru oameni. Un bărbat în vîrstă și trei tineri. La șevalet, bărbatul lucrează un tablou în tempera. Un fragment din marea adunare de protest a petroliștilor din fața Statuii Libertății. Autorul e pictorul ploieștean Gheorghe Damian. Cei din jur sînt trei din elevii lui rămași peste program să-și asiste meșterul. Unul din ei, Ion Gheorghe, e ceferist, un tînăr negricios schițează fețele oamenilor întîlniți, în timpul lungilor lui drumuri cu garniturile prin țară. A umplut cîteva blocuri de desen. Al doilea, Mihai Datcu, elev în anul al III-lea al Școlii populare de artă e montator la Uzinele „1 Mai". Ultimul, cel mai tînăr, e colectivist din Podenii Noi. Trei zile pe săptămînă muncește în colectivă, iar alte trei vine la „conservator" la Ploiești și lucrează cu „maestrul". Duminica se „documentează".

Indiscreția mea a întrerupt însă nu numai însăilarea unei pînze din gînduri și culoare ci, am impresia, și o povestire din anii cînd nici unul din cei trei „învățăcei" nu venise încă pe lume.

E frig și în pînza aceasta cu oameni de tempera. Sînt oamenii înghețați ai zilei aceleia cu ger, cu omăt și lapoviță cenușie. Un cer de plumb a coborît peste oraș. Chemarea sirenelor se izbește de tavanul de fum al orașului și se întoarce ca un ecou greu pe pămînt. Orașul e mahmur, cenușiu, înfricoșat. La picioarele Minervei de bronz cea care a fost pusă de edilii Ploieștului să simbolizeze libertatea, de sub soclul statuii mute și reci se înalță un braț muncitoresc dintr-un gest energic, strîngînd în pumn o șapcă neagră de atîta benzină și uleiuri cîte s-au îmbibat în ea.

Oamenii aceștia au alergat în zori pe drumul negru dinspre Romîno-Americana, căutînd să ajungă la greviștii care ocupaseră rafinăria, înaintea poliției și a armatei. Au reușit să-și elibereze delegații arestați, asaltînd chestura și amenințînd s-o cucerească ca pe o fortăreață. Sînt de o zi întreagă stăpînii întregului oraș. Mitraliera a fost nevoită să tacă, soldații să-și țină arma la picior. Acum vorbesc. E răspunsul petroliștilor la chemarea „Grivitei", e un moment din contopirea a celor mai importante forțe ale clasei muncitorești din țară, petroliștii și feroviarii angajați la chemarea comuniștilor în cea mai mare ciocnire cu forțele negre ale reacțiunii. Împotriva foamei. Împotriva frigului. A teroarei polițienești, împotriva începutului de fascizare a țării. A pregătirilor de război antisovietic. Împotriva sărăciei, bolilor și mizeriei. A tratatului înrobitor de la Geneva, a lanțului de trădări, a curbelor de sacrificiu, a concedierilor. Împotriva a tot ceea ce reprezenta o stăpînire crunt urîtă de întregul popor.

E un moment din marele examen dat de comuniști în fața maselor, o zi din nemuritorul februarie cînd poporul a înțeles cine avea să-i arate calea spre izbîndă.

...Miroase a vopsele, a ulei, a tempera, a lut umed.

Cine ar fi putut spune atunci, în înfriguratul 1933, în flămîndul, în jerpelitul 1933, în crîncenul, în îndîrjitul 1933, că oamenii aceia cu hainele înțepenite de ghiață, vlăguiți în lupte inegale cu un dușman feroce, vor fi chemați atît de curînd peste mări și țări, ca niște specialiști de prestigiu ai dobîndirii și prelucrării petrolului, să-și arate știința și priceperea!

Și totuși am convingerea că cineva putea s-o spună cu certitudine.

5.

Străbat străzile orașului natal. E iarnă cu omăt din belșug. Scîrțîie zăpada sub talpă ca sticla pisată. Pe vechiul pod de la gara de sud, cel peste care au trecut atunci spre „Romîno-Americana" petroliștii de la „Astra" de la „Standard" și „Orion", stratul de zăpadă e necălcat de picior omenesc. Podul vechi, masiv de piatră și beton armat se arcuiește acum inutil în vecinătatea marelui pasaj de nivel, „noul pod", adevărat viaduct aerian care a încălecat casele bătrînești ale cartierului „Sfîntul Sava", întinzînd spre oraș, dincolo de rețeaua căilor ferate, trei artere de asfalt spre nord, vest și sud. Gigantic trident de beton, cu colții înfipți în trupul orașului. Vechiul cartier se mută încetul cu încetul în apartamente confortabile, din noile cvartaluri ale Ploieștiului. Rafinăriile se vor învecina despărțite doar prin spații verzi, prin răzoare cu flori și alei umbrite de castani. Gara e nouă. Blocurile de cîte șapte etaje din preajma ei, în apropierea împunătoarei intrări în incinta uzinelor „1 Mai" abia se înalță. În nord, între Bulevardul Republicii și vechea mahala a Găgenilor se întinde șantierul celui mai nou și cel mai vast cartier al orașului. Va avea în total vreo optsprezece mii de încăperi. Din cele aproape șapte mii de apartamente, majoritatea sînt repartizate petroliștilor. Turnuri cu copertine ca aripile unor păsări uriașe, abia coborîte pe acoperișuri, blocuri de șapte, de cinci și de patru etaje.

De-aș putea petrece cîte o zi în fiecare din încăperile acestor blocuri, printre oamenii care le locuiesc, să stăm de vorbă, să ne cunoaștem mai bine... Fac o simplă socoteală. Doar pentru cartierele „Republicii" și „Ploiești-Nord" aflate în plină construcție, aș avea nevoie ca să petrec în fiecare încăpere cîte o singură zi, de numai... patruzeci și opt de ani.

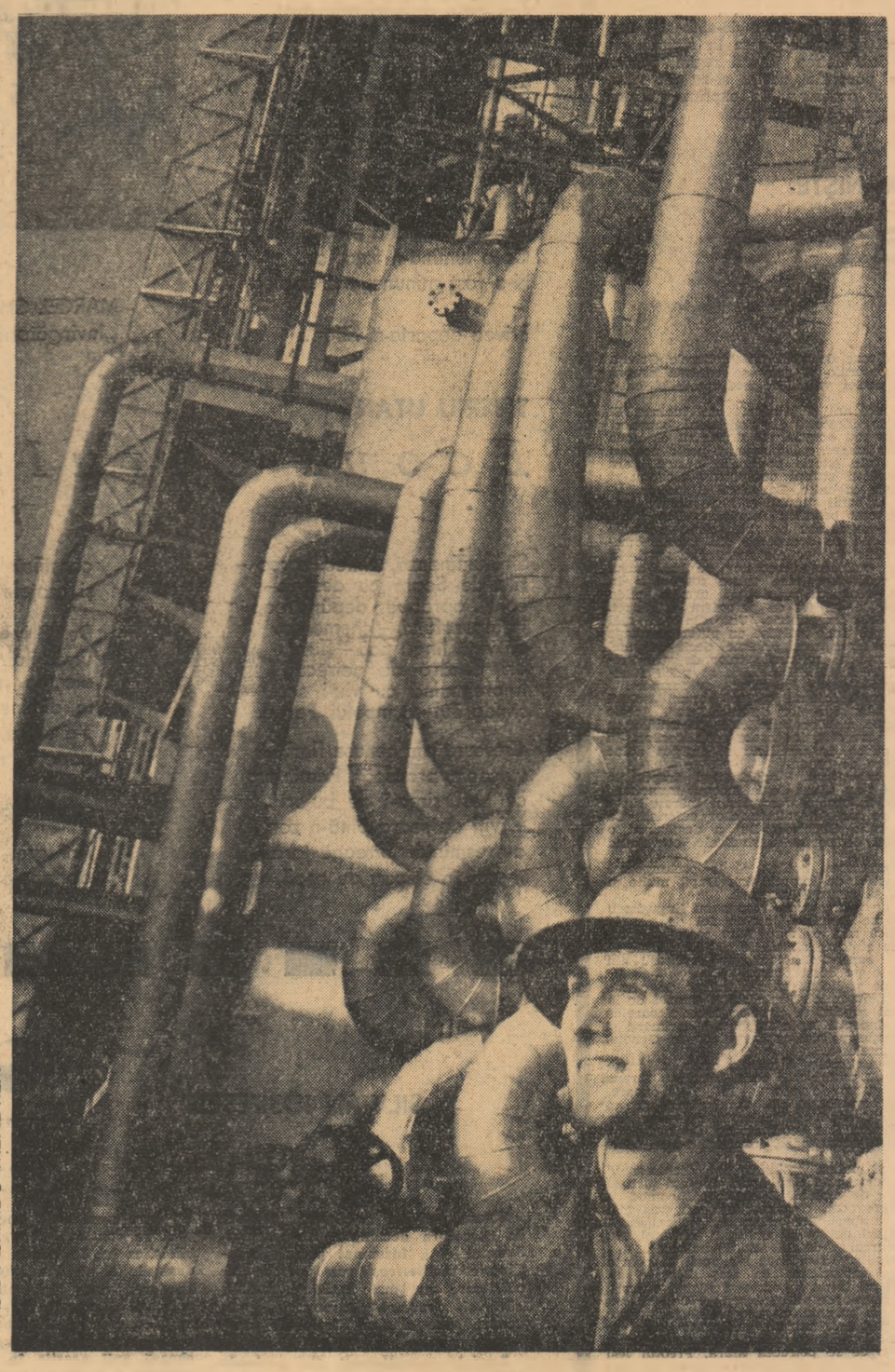

Foto: SANDU MENDREA

8.

Nu-s solitare și nici taciturne pietrele de hotar din viața acestui oraș, despre care vorbeam mai înainte. Cea de pe zidul școlii se află între două ferestre de clasă prin geamul cărora se văd capetele elevilor aplecate asupra cărților. E în grafica acestei imagini ceva profund grăitor. Placa de marmură de pe locul unde s-a tras în 1933 spre petroliști, încadrată de ferestrele cu școlari. Poate că mulți ploieșteni s-au obișnuit cu prezența ei acolo și trec pe lîngă ea fără s-o mai observe. Și totuși cel ce își aruncă o clipă privirea spre acest loc nu-și poate înfrîna o răscolitoare emoție.

În curțile marilor rafinării pe lîngă aceste pietre trec zilnic miile de petroliști. La rafinăria „Ploiești" am surprins la lucru un grup de tineri elevi ai școlii profesionale de petrol care curățau zăpada din jurul modestului monument, pregătindu-i, parcă, o haină sărbătorească. La „Teleajen" colțul pietrei comemorative s-a transformat cu timpul într-un fel de carte de vizită a rafinăriei, lipsită însă de orice ostentație. La cîțiva metri în spatele plăcii de marmură ce amintește despre eroismul de care petroliștii din rafinărie au dat dovadă în furtunosul februarie 1933, se află panourile de onoare cu fruntașii în muncă din diferite secții ale rafinăriei. Portrete și texte. Succesele celor mai buni în efortul comun al petroliștilor angajați în lupta pentru valorificarea superioară a fiecărei tone de aur negru. În stînga se află Clubul rafinăriei, în dreapta, ceva mai departe, clădirea impunătoare, cu cîteva etaje a școlii profesionale în care cresc și învață petroliștii din schimbul de mîine. În fund, de o parte și de alta, se înalță decorul impunător populat de coloane de distilație, al puternicii rafinării. Colțul acesta liniștit, iese cu modestie în calea trecătorului parcă spunînd: ce eram, ce sîntem...

În centrul orașului, printre brazii pitici potopiți de nea, se joacă copiii. Albă, cu litere de bronz săpate în marmura nervurată, stă de veghe, chezășie a tihnei și păcii acestor zile, o piatră. În soarele zgîrcit de februarie cîteva mame tinere și-au scos în landouri cu plăpumioare groase, copiii. Vorbesc între ele. Aerul tare, rece, le-a adormit pruncii. În jur treamătă orașul.

ROMULUS RUSAN

ISTORIE LA

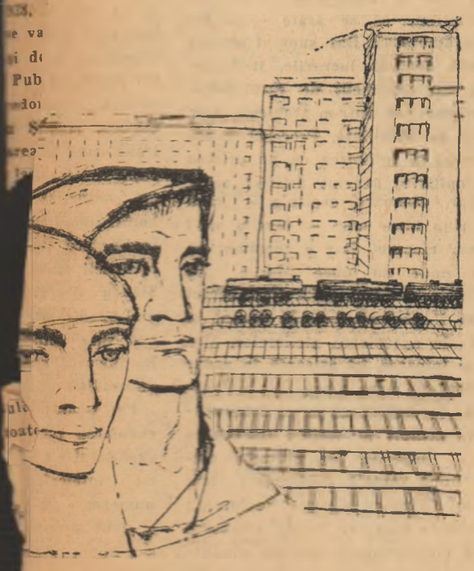

Pentru reporterul secolului douăzeci, obișnuit cu respirația fierbinte a industriei, Atelierele feroviare constituie o lume aparte care îl obligă la o coborîre strictă în timp. Prezentul lor e stăpînit de istorie. Istoria e aici la ea acasă și nicăieri spiritul ei nu s-a integrat atît de adînc în carnea oamenilor, în chiar metalul mașinilor-unelte. Comparația cea mai pregnantă care îți vine în minte este aceea cu un munte, cu ascensiunea plină de sugestii retrospective a unei înălțimi alpine. Miracolul e unic, și ești prea lovit de unicitatea lui, ca să nu începi să-i cauți cu înfrigurare izvoarele. Colinzi înapoi mileniile, coborînd pe brinci în geologie, în timp ce martorul și personajul lor de granit îți stăruie în față, aproape uitat.

După cum spunînd „geologie" te gîndești la un munte, spunînd „istorie", gîndul te duce la Ateliere.

La fel, Atelierele: te întorc, te plimbă, te învelesc în trecut. Nu poți face un pas fără ca ecoul lui să nu-ți amintească de trecut. Trecutul aici e material, activ, e aproape tehnologic. Nicăieri ca aici datele istoriei nu se întrepătrund atît de intim cu cifrele de plan. Cifrele de plan par aici alte înfățișări ale cifrelor istoriei.

Fenomenul e general în lumea Atelierelor, dar — în alte părți — fără pereche.

Există uzine și orașe abia ieșite de sub hlamida unor geneze precipitate, unde istoria n-a apucat nici să intre în pagină, zorită de tonele de producție, care au acaparat-o, fluturate din gură în gură, ca niște ediții speciale. Și lipsa de replică a acestor locuri nici nu ne spune prea multe. Dar există chiar cetăți industriale de aceeași vîrstă cu Atelierele, sau și mai vechi decît ele: departe de a putea să le concureze! Pentru că aceste locuri ar părea lor înșele în însemnătate, dacă ar cuteza să se măsoare cu Atelierele. Pe lîngă Ateliere, istoria lor ar părea discontinuă și accidentală, iar ele înșele niște deșeuri, cărora geologia nu prea le dă importanță.

Istoria Atelierelor este comparabilă în schimb, datorită măreției și dramatismului ei, doar cu geologia. De altfel Atelierele, ce sînt altceva, în istoria noastră, decît un lanț de vulcani tineri, a căror lavă, izbucnită acum treizeci de ani, și îngropînd multe din stîncile întîlnite în cale, a pregătit geneza unei țări noi, geografia ei actuală?

•

Există o anumită istorie, pe care eu aș numi-o concretă și pe care, fără să-și dea seama că fac un act atît de solemn, ți-o povestesc vechii luptători ai anului 1933. E atîta naturalețe în vorbele lor, în frămîntarea lor de a fi cît mai fideli, încît te întrebi uneori care este limita dintre istorie și viață; dacă ceea ce trăiești ascultîndu-i este istorie sau viață.

Da, istoria Grivitei și a Clujului, a Nicolinei și a Pașcanilor este una concretă, și ceea ce ți se pare ciudat în ea e tocmai suprapunerea personajului cu povestitorul, a celui ce a trăit-o cu cel ce o spune. E o istorie la persoana întîi, o istorie în care gestul înlocuiește cuvintele, iar omul viu — portretul. Zilele însemnate cu roșu în calendar își învie orele și minutele, numele de eroi sînt rostite cu o rotunjime familiară.

De multe ori, într-o asemenea discuție, ți se spune nu numai cifra veche a unui salariu, ci și prețul kilogramului de pîine din acea vreme, nu numai cum arătă unul din eroii grevei, dar și lecturile lui preferate, nu numai cînd a avut loc o ședință dar și cît a durat. Adesea relatarea atinge prezentul și abia atunci îți dai seama de înălțimea clipei la care asiști: te crezuseși navigator într-o vreme îndepărtată, dar iată că rama s-a deschis și tabloul te-a inclus în el. Auzi în continuare vuietul mașinilor din hală, totul e material, viața se desfășoară la timpul prezent și nu-ți vine să crezi că te-ai întors din istorie.

În Atelierele feroviare istoria e o coordonată în plus a vieții. Aici e o lume cu doi sori, care se încălzesc unul pe celălalt: istoria și viața. Nu poți să știi care e căldura unuia și care a celuilalt, pentru că îi încape același acoperiș. Oamenii înșiși au două proiecții: una în trecut și alta în prezent. Omul trăiește sub același acoperiș cu eroul.

Ca să cunoști și mai îndeaproape geologia muntelui ai nevoie de o călătorie cu ascensorul prin straturile suprapuse ale unei mine.

Ca să cunoști trecutul Atelierelor ai nevoie de mult mai puțin: istoria lor te așteaptă la suprafață. Ea e prezentă în oameni, în gesturile lor, în limbajul comun al obiectelor. O trecere cît de grăbită prin Ateliere echivalează cu o secțiune în istorie. Un drum prin curțile Atelierelor, oricît de scurt, se întretaie cu o dîră a istoriei. Istoria e masată aici în fiecare centimetru pătrat de pavaj, în fiecare gram de metal.

Există totuși cîteva locuri care ar putea reconstitui ele singure trecutul Atelierelor. În ele trecutul s-a concentrat ca în niște focare. În ele istoria arde, strigă.

În fiecare atelier există cîte o hală despre care oamenii își amintesc a fi „cea mai veche". Strecurată prin cîte două războaie, mondiale, ocolită de bombardamente, de cutremure și demolări, rămasă ca prin minune în sita rară a hazardului, ea stăruie și azi în fața privirii cu îndărătnicia unei fosile. Numind-o hală, i-am făcut o mare cinste: printre celelalte nave maiestuoase de beton, ea pare caricatura stranie a unei galere. Scundă, dezmembrată, cu pereții de cărămidă aparentă patinați de nuanța sordidă a abatoarelor, prin ferestrele ei, puțina lumină dinăuntru parcă ar vrea să fugă și ea afară, la aer curat. În așteptarea sistematizării, oamenii i-au dat acestei hale destinații, și au supus-o la renovări, dintre cele mai feluritе. Au transformat-o în magazie, în cantină, apoi din nou în magazie, i-au înălțat tavanul, i-au lărgit ușile, i-au făcut luminatoare, i-au asigurat ventilația, au luminat-o fluorescent. Ea rămîne însă în fața retinei, în primul rînd, ca o piesă de muzeu. O piesă de muzeu în fața căreia imaginația noastră e incapabilă, șuferă, plînge. A-ți imagina cîteva șute de lucrători petrecîndu-și acolo jumătate din orele vieții, chiar de-ar fi făcut-o într-un repaos absolut, în limitele minime ale fiziologiei, iată ceva ce ține de absurd. A-i mai vedea pe deasupra și bătînd cu

GRIVIȚA ROȘIE

IMAGINI SUPRAPUSE

de G. CĂLINESCU

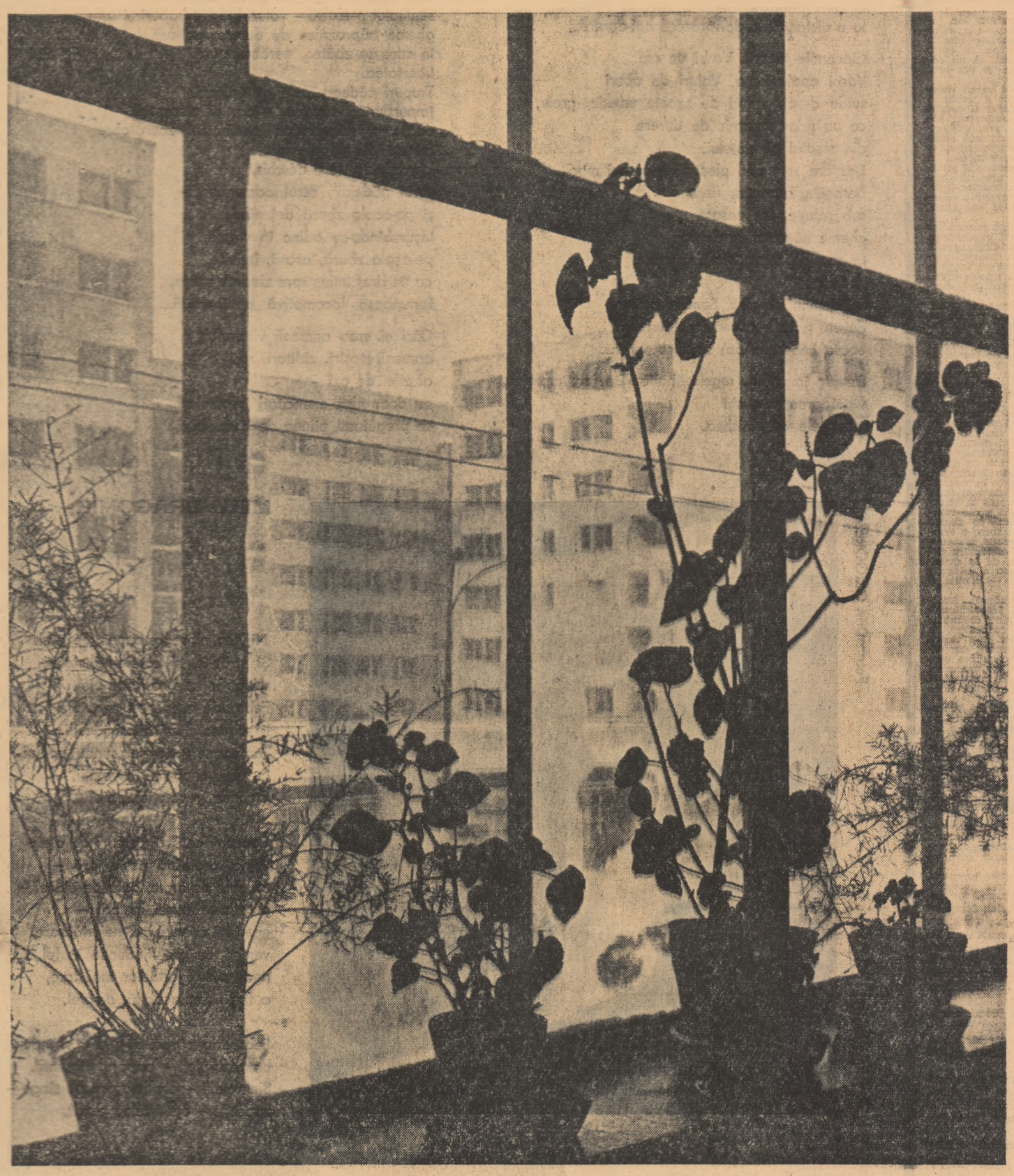

Foto : GH. PARASCHIV

Urmare din pag. 1

Mi-aduc aminte de gara de altă dată, aceea în care moșierii și marii patroni din acei ani burghezi, sosind de la Nisa, nu roșeau să descindă. Ea, piața din față-i, fragmentul din calea Griviței pînă la întretăierea cu strada Buzești, erau pur și simplu respingătoare. O sucursală a Băncii Marmorosch-Blank și o bodegă Mercur indicau prezența mai departe a unei „metropole". Mizeria unui oraș putred și vechi, deși execrabilă, poate fi măcar pitorească. Bordeiele acoperite cu paie au în unanimitatea lutului năpădit de buruieni o anume noblețe. Grigorescu, Andreescu au descoperit în ele o idee picturală. Dar aci nu era nimic, decît absurdul hidos, anarhia în inexpresiv și urît. Și dacă măcar undeva pe hîrtie ar fi fost trasă o ordine conjecturală și s-ar fi întocmit un plan viril spre a o înfăptui. Nu era atunci nici o speranță, trăiam în resemnare. Am fost, foarte tînăr, într-o excursie în Occident. Mizeria clasei de jos era învederată și pe alocuri alarmantă și neverosimilă. Trogloditismul unora de tot săraci te ducea cu gîndul înapoi spre antichitate. În vechile orașe milenare culcarea la pămînt a viermelui întîmpină dificultăți. La înapoiere ne-au însoțit într-o vizită de răspuns cîțiva „filo-romîni" care nu ne cunoșteau țara. Cînd am ieșit în piața din fața gării au rămas aiuriți. De rușine, m-am despărțit de ei și am fugit. Și părea a nu fi, atunci mai ales, cu încă doisprezece ani mai în urmă, nici o speranță de a trece de la haosul inert la construcția splendidă. Acești oameni au murit de bună seamă, ar fi azi cu mult prea bătrîni. Iar eu abia acum simt că sînt tînăr și voios, pentru că nu am numai speranța ci viziunea faptei vertiginoase și certitudinea și eu însumi în brigada mea aparțin marii armate constructoare. Aș vrea să trag de mînă din neant pe unul din acei filoromîni, pe cel mai uimit de ceea ce i se părea o neînțelegere, sau o descindere greșită și să-i arăt splendidul palat al Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor, marmorean, masiv și clasic și totuși zvelt, fără nici o colonadă, întretăiere grațioasă de linii albe.

Acum, îmi dau seama de unde mi-a venit imaginea vagoanelor cu alunecare paradoxală. Am vizitat de curînd Atelierele Griviția Roșie, loc simbolic de rezistență și luptă a proletariatului. Într-o hală vastă, deoparte și de alta a unei ale late, tivite cu cîte o șină, așteptau lateral puse pe cricuri deasupra unor binerii laterale vagoane destinate reparațiilor. Deodată din fund apare în mijloc un vagon care alunecă cu latul înspre noi. Atunci mă dumiresc că pe acel lat binariu circulă un podeț rulant. Vagonul este adus pînă în dreptul liniilor laterale, și împins de pe podeț pe linia lui. Totul e simplu ca un joc. Muncitorii sînt liniștiți, fără nici o întunecare în ochi, au biruit. Atunci trudeau, acum construiesc. Griviția Roșie s-a-ntins pe toată țara, din ea răsar uzine, șantiere, cartiere pentru muncitori, teatre, școli, cămine culturale, spitale, laboratoare.

Aud parcă un șuier prelung, un nucleu incandescent crește umplînd locul de dogoare, apoi deodată răsună surd o răbufnitură, singe, apoi liniște.

În timpul celui dintîi război, înainte de a pleca cercetaș odată cu retragerea trupelor, treceam des venind din centru pe strada Dinicu Golescu, arteră urbană nouă și fără perspectivă. Zeppelinul trecea din cînd în cînd noaptea, fără glorie, iar odată în plină zi, omorînd oameni pașnici, printre care un pictor, în piața Sf. Anton. Cînd în aceeași zi am trecut pe pustia stradă Golescu, un bărbat era rostogolit mort pe trotuar iar o pune însîngerată aluncase de sub brațul lui. Bravul Zeppelin, inaccesibil prin lipsa totală de pregătiri militare a mareșalului guvern burghez, ataca obiective „strategice", precum lamentabila gară. Atunci a pătruns în sufletul meu crud simțirea că războiul este moartea civilizației, că Agamemnon, Ahile și Alexandru cel Mare au fost niște nebuni. Acum, cînd văd perspectiva grandioasă de locuințe ce fac pe dreapta și pe stînga Ministerului Comunicațiilor comentarii de un alb diafan și infinit înțeleg că lupta majoră pe care o duce un regim popular spre a construi este împotriva războiului nimicitor. Știrea mi-a adus amintiri de Zeppelin și de bombardamentele din ultimul război, în dauna populației sărace din preajma unor false obiective militare și de sirena pe care a făcut-o să sune, pînă ce a căzut prin „acord scrabăit". Vasile Roaită. Am văzut locul sirenei, care nu mai este, înlocuită cu un turn de apă din condensări foarte asemănător cu cele, de lemn și ele, descrise de Iuliu Cezar. Aici, prin urmare, a picat tînărul erou și tot de aici răsare falnic în jurul acestei sirene, pe Griviția Roșie și în toată țara, gara de la Constanța, noile construcții din Galați, noua intrare în Ploiești și marile lui blocuri centrale, orașul Victoria și Bicaz, Onești, Săvinești, Hunedoara, șantierele maritime de pe litoral sînt răsărite și din ginerile sale. Pămîntul patriei noastre socialiste a fost îngrășat cu sudori, fier de cătușe și sînge.

Nucleul incandescent pe care mi s-a părut că-l văd e o suprapunere de viziuni latente între focul de șcînduri apring de pichetele de lucrători în 1933, facla poate care căzută din mîna unui grevist, ieșit înaintea trupei de represiune și izbit cu patul puștii, a pîlpîit multă vreme pe jos, atițată de picioarele celor în trecere și o imagine recentă. O muncitoare lese în calea noastră în atelierul de forje cu un mare inel de fier înroșit prins de un băț. Ride ca și cînd ar duce un simplu covrig. Acești oameni se joacă cu fierul încins ca alții cu mingea. În fața unui ciocan automat de patru tone, doi muncitori pun într-o matriță cîte un cîrlig mare ca aceleș cu care se leagă vagoanele. Unul din ei este tînăr de tot, cu brațele goale, suplu ca un sportiv, de loc crispat. Cînd ciocanul cade ritmic asupra matriței ținute cu un clește lung, mîinile i se scutură puțin. Apoi trage cutia și din ea marele picior de crab roșu și-l aruncă jos printre altele. E liniștit și fără urme de chin pe față.

Și totuși, numele numai de „ateliere" C.F.R. și de Griviția se leagă în amintirea mea infantilă de o ceață tristă. Am cunoscut un bărbat, foarte transfigurat în una din scrierile mele vechi, care fiind de familie „bună", cum se spunea odată, dar numeroasă, a agonisit un loc la „ateliere". Ce era? N-am putut afla niciodată, mutenia lui în privința aceasta fiind absolută. Lucrător, nu cred, dar nici funcționar. Era îngrijit la învestmintare, solitar și sumbru. Venea întunecat acasă ca un Dante Alighieri care văzuse Infernul. Preocuparea de a nu fi concediat il puse în alarmă odată cu intrarea pompoasă a trupelor germane în capitală. Atunci l-am văzut conferind în șoaptă cu alți oameni trași la obraz și la fel de îngrijorați, probabil colegi de la aceleași ateliere. S-a sinucis. De atunci am asociat ideea de muncă în atelierele C.F.R. din epoca devolută, de tristețe și moarte. Cartierele dintr-o parte și alta a liniei ferate erau de altfel dintre cele mai mizerabile. Cîteva străzi laterale pe Calea Griviței, în fața Gării de Nord debutau cu str. Șincai, din care mi-aduc aminte o groapă într-un fund de curte în care s[e] pentru ochiul meu văzind[u] erau probabil decît niște [ca]mate de garduri mai dep[arte] ția lespezilor marmorarilor, mitirul. Totul era mizer, fă[ră] funest. Cheferiștii în gene[ral] rilor din epoca lui Carag[iale] liniile, haltele și gările, [ale] Mecanicii și fochiștii mi[ni]ștri față înfruntau arșița cup[ei] vîntului. Nu s-ar fi zis vre[o] în uniforme ca de ofițeri. [Ei] împreună cu minerii și c[ei] laolaltă cu inginerii, acad[emi]cienii pe băncile Marii Adunări [Na]ționale lungi de trenuri duc[înd] toare, țiței, cherestea, blocu[ri] trăsura multiplă de legă[turi] pe tot cuprinsul țării. N[oi] niile ferate cîntă și în [ora]ziduri noi se ridică. În A[ma]inurării și îndărătul înalțu[rilor] parte de stradă, vizitatori[i] lui V. Roaită și al lui Ilie [Pin]rete o mare placă comemorativă printre mormane de nisip, pe fri[gu]viști ascultau, de la balcoanele preajma porților, cuvîntările con[du]refuzînd a se supune somațiilor [ar]Afară familiile greviștilor, alți demnau să reziste, în vreme ce m[ai] șuiera spre a îndemna pe munc[i]tori să se unească cu ei. Se vede [că] de ani acel șuier a lăsat în spa[ți]euritmie care face ca pomii, zi[dul] să se condenseze în linii și volu[me] edificiu diafan se înalță în fața [mi]uritul și mizeria erau somate cu [ce] să rămînă eterne? Frumusețea [ce]din aripi aci. E un bloc cu pais[pe] dintre care jos un portic de pila[ștri] liniile costale ale clădirii iar su[s] în stilul celeia a palatului Dava[ri]rența. Totul de o masivitate de[ce] în aer ca și răsfrîntă în apă. [Cele] mai izbutite blocuri din capitală locui decît cheferiști, toate aces[tea] lare sînt casele cheferiștilor. De [la] torc în București pe așa-zisa șo[se]după trecerea noului tunel pe[ste] sînt uluit de cartierul modern prinzător cu geometria lui vastă, dorile și sclipirile de cristale col[ore] tacol giocoso și solemn totodată morfozele lui, zidurile vechi [se] ridicîndu-se treptat, înlocuirea [lor] În imensul patrulater al unei magazinele. Aci e laptele și der[i]carnea și grăsimile, mai încolo turile și tricotajele, hainele s. m[a]departe. Iată o intrare, impunînd din blocuri. Imi fac inima și um[blu] sor, tablă de locatari, fără ar[ti]Ce pot fi? Nimic altceva decît la etajul I, sun la ușa [pe]deschide o femeie blîndă și poli[tă] n-am vreme să-i dau altă explic[a]că doresc să văd locuința. Mă pri[e]dere și-mi deschide toate ușile. ment, n-am ce zice, luminos, clar. late se vede vasta piață albă Caragiale, care te-ai expatriat găsești o locuință ca lumea, tu chirie exorbitantă, din apartamen[te]tele asemenea! Unde ați [pu]căminul familia unui simplu muncitor Griviția Roșie? Într-o odaie car[e] sufragerie văd un bufet în stil n[eo] dar nu lipsit de stil. Într-un în perete, soția muncitorului [a]Alături, drept în fața intrării, aragaz, dulapuri albe, distribuite superioare chiar de proiectă[ri]ce ar fi fost salonul, gospodina torul. Un mare pat, lat, jos, ocupă o parte a largii încăperi. cameră pentru o rudă apropi[ată] rect. Și peste tot lumină și calorifer, și afară de asta, [o] curățenie exemplară. Imi arată și tul luxoasă, aidoma cu cele [din] cele mai distinse. Mulțumesc so[ției] care îmi zîmbește cu acel [fel] l-am remarcat și la Ateliere.

În imensa hală cu stîlpi [de] timpul grevelor din februarie [1933] lucrători s-au adunat să asculte [viu]lor lor, e o tăcere de catedrală acestei incinte de fier. Tumultul lu[i] a trecut în istorie, acum nu[mai] citori luptă cu materia spre a o su[pu]rațională, precum luptă împreună cu a stîrpi sau măcar a atenua [mor]țile, superstițiile unei ere, care se de noi.

PERSOANA ÎNTÎI

ciocanul, și răbdînd arșița surdă a forjei, și știindu-se urmăriți de ochiul din ceafă al maistrului, înseamnă însă a depăși pragurile realului.

Hala aceasta — și e destul, pentru a acoperi prin imaginea ei dantescă o bună parte din istoria Atelierelor! La Griviția, la Nicolina, la Atelierele din Cluj și din Pașcani, ea a existat, chiar dacă alături de altele mai noi și mai încăpătoare, și simplul fapt că sute de oameni erau constrînși să-și fure unul altuia respirația sub acoperișul ei dușmănos e un adevăr care îți destramă rațiunea.

Dar pașii te poartă, în curțile Atelierelor, și spre alte locuri. Dacă ești însoțit de cineva, omul se oprește la un moment dat în fața unui teren viran. „Aici a fost A.M.G.-ul" îți spune, și ochii, întreaga lui atitudine exprimă atunci o reculegere. La Pașcani, „A.M.C."-ul se numea „Zgurăi", iar la Nicolina, pur și simplu, „La vagoane", dar dincolo de deosebirea cuvintelor citești în ochii oamenilor aceeași zguduire mută. O reculegere în fața unui cîmp gol, ca în fața unui cimitir devorat de ierburi.

Aici, la A.M.C., absurdul ia alte forme, tocmai opuse celor din halele vechi. Dacă în halele vechi oamenii nu aveau aer, dacă erau constrînși să-și fure unul altuia respirația, aici, la A.M.C., ei munceau în aer liber. Jumătate din orele vieții în aer liber și departe de arșița surdă a forjei, oamenilor de la A.M.C. le reveneau totuși intacte două din privilegiile celor de dincolo: bătutul cu ciocanul și șudalma maistrului. Aici două realități predominau: iarna, gerul și, în tot timpul anului, șudalma. A.M.C.-ul era locul unde se reparau vagoanele, dar cîte vieți nu distrugea în schimb gerul! Era o moarte lentă și fără dovezi, o moarte care nu obliga pe nimeni la nimic, nici măcar la cheltuieli de înmormîntare. Căldura compartimentelor de clasa I-a era absorbită încet și perfid din plămînii, din oasele, din măduva salahorilor de la A.M.C. Dar cine putea dovedi asta?!

Cît privește șudalma, pentru că lucrul era, sub cerul liber, atît de apropiat de cel al animalelor, pentru că dificultățile lui atingeau aici paroxismul, ea se credea aici mai familiară, și supraveghetorul nu se mai sfia s-o folosească, să-și facă din ea o unealtă de muncă. Șudalma era a doua natură a A.M.C.-ului. O auzeai în loc de bună ziua, în loc de comenzi, în loc de explicații: cînd „șefului" i se terminau țigările, șudalma îi ținea loc de tutun.

În comparație cu gerul, șudalmele biciuiau mai adînc, iar moartea pe care o sădeau în oameni era mai perfidă: ea viza însăși definiția umană, ea dizolva gîndirea, demnitatea omului, înaintea morții prin ger și cu mijloace mai sistematice. De aceea A.M.C.-ul e un loc și mai îngrozitor decît halele vechi. Cu toate că din A.M.C. ne-a rămas un simplu teren viran, un cîmp de reculegere, în fața lui imaginația e mai puternică, mai degajată. Ea vede umbra și aude vaere, ca pe locul unei catastrofe.

Dacă halele vechi îți deșărmau rațiunea prin absurditatea lor disperată, A.M.G.-ul reprezenta prin violența lui o realitate mai provocatoare, un prag al revoltei.

În istoria Atelierelor, A.M.C.-ul e pagina imediat premergătoare grevei. În fața lui te descoperi ca-n fața unui cîmp de luptă.

★

Privite dinafară, Atelierele îți sugerează uneori o ploaie torențială. Zgomote aglomerate, ca niște avalanșe sonore, se rostogolesc pe sub cupolele fumurii, oprindu-și respirația și apoi reluînd-o în crescendo, sclipiri albăstrii de sudură pîlpîie și mor tăcute, dincolo de luminătoare, cu discreția unor fulgere îndepărtate, salvă agresive de ciocane pneumatice acoperă în răstimpuri totul. Noaptea mai ales, halele, decupate din întuneric și liniște, par sediul unor furtuni interioare. Așa vor fi arătat și ținut, în noaptea de februarie, cînd peste oameni și lucruri se pregătea să coboare o liniște totală. Atunci, laxul de vulcani ai Atelierelor se pregătea pentru marea, memorabila lui erupție din 1933.

O uriașă liniște a luat apoi în stăpînire Atelierele. Simfonia de clopote din arcurării a tăcut, zbuciumul forjei a tăcut, întregul cazangerie a tăcut și el. Strungurile părăsite de oameni au tăcut. Pînă și liniștitul atelier de tapițerie și-a încetat lucrul. Și peste această întinsă tăcere, mulțindu-se pe trupul ei robust ca o platoșă materială, exactă se auzea în răstimpuri sirena. Era ca un val nevăzut care, unindu-i pe oameni, îi purta spre această uriașă bătălie a tăcerii, a nemișcării. Iar oamenii, știind că nemișcarea e arma lor cea mai de temut, că fără mișcarea brațelor lor Atelierele nu mai însemnau nimic, că, punîndu-și brațele sub scutul nemișcării, din anexe ale mașinilor și deveneau stăpînii acestora, se avîntau tot mai mulți, cu sufletul arzînd, în această bătălie a tăcerii.

Dar înaintea tăcerii, înaintea chiar a sirenelor care împrospătau din cînd în cînd forța ei grandioasă, cu alte cuvinte, între revoltă și luptă, alte sunete, mai anonime, și-au făcut apariția sub cerul convulsiv al Atelierelor: bătăile în tampoane.

În fiecare atelier, odată cu tradiționala sirenă a grevei, ți se arată la loc de cinste un asemenea tampon: una din acele ciuperci de oțel care leagă vagoanele între ele. Și, în imediata lui apropiere, ți se arată șubina: podul mișcător cu ajutorul căruia vagoanele sînt mutate de pe o linie pe alta. Sînt cele două lucruri față de care oamenii manifestă aici o mîndrie greu de ascuns și la care, cînd se gîndesc, ei își reînvie primele momente înalte ale vieții lor. Pentru că, așa cum halele vechi și cîmpurile triste ale A.M.C.-ului simbolizează în istoria Atelierelor disperarea și umilința, bătaia în tampoane și adunarea lîngă șubină reprezintă cutezanța, lupta. Cînd auzea tamponul sunînd, muncitorul lăsa imediat lucrul și alerga la șubină. Acolo, printre zecile de tovarăși, veniți din toate halele, la auzul aceleiași chemări, ei era altul și spunea cu glas tare tot ceea ce voiau ei. Acolo, la auzul tampoanelor, și lîngă umărul înalt al șubinei, s-au luat hotărîri de partid și s-au declarat greve. Acolo, cuvîntul comunist răsuna mai puternic.

Pentru sirena din februarie 1933 tamponul a constituit o repetiție generală. De aceea oamenii îi însoțesc de atîta consideratie și îi grată oaspeților cu atîta mîndrie neînsuflețit, ei l-au transformat într-un simbol i-au redat sensul inițial: acela de a-i uni pe din sute de vieți una singură.

★

Sînt multe asemenea lucruri, sînt cu zecile care istoria concretă a Atelierelor le-a lăsat, dar de prezent numărul mărturiilor și mai noi cre cirea epocii le face să semene într-atît, că lantu devine inutilă. E ceea ce se întîmplă cînd, în îți atintești din nou privirea asupra munteluiș țișări alę luminii, care e cea mai puțin obo[sită] alegi? Despre ce să vorbești? Despre nav ale hal Despre parcurile din preajma statuilor? Despre de o pe care partidul îi le-a ridicat oamenilor înta apro a locului de muncă? E greu de ales, pentru tuinta o din toate aceste lucruri o frumusețe unică, espărti[ată]

Atelierele nu fac parte din acea categorie de lucruri care se mulțumesc cu o aură veche și care tipoi lungați din caietele ei, căzînd într-o inerție o patinate de glorie și timp, unde fiecare unghe tire, festivitatea celor treizeci de aniversări aștearnă nici o fărîmă din colbul oboselii. Dimp a depus aici din ce în ce mai multă tinerețe. N seamănă cu trecutul, singuri oamenii au rămas aceș deși tocmai lor vremea le-a schimbat numele. S poartă o statuetă arzînd, pe care alții ca ei au smu neric, și pe care le-au predat-o în plină zi. îi și îi încarcă de răspundere. Istoria luptelor s-a co istorie a muncii.

evocări

DINU

rei decenii

unci

mineți sîngeroase, m-am dus pe Calea Griviței. Ca
februarie, rece, cețoasă, sumbră. Atelierele, care
le rezonanțele grave ale muncii dinăuntrul lor, tă-
arcă, de vociferările din curte, unde se adunaseră
străzii, neobișnuit. Prăvălioarele înghesuite una în
le, tramvaiul de-abia își mai făcea loc. În curte
țineau cuvîntări. Greviștii erau hotăriți să nu pă-
delegații trimiși să trateze cu direcția nu vor veni
e ; nu se clinteau de la posturile lor.
oletariatul în voința lui eroică de a-și cuceri drep-
nu-i putea opri. De altfel, burghezia care a trecut la
onducătorii grevei în frunte cu tovarășul Gheorghe
t altceva decît să sporească mînia muncitorilor, ho-
unat, prin dîrzenia și demnitatea lui, prin solidari-
cu partidul său, proletariatul s-a dovedit încă odată
ică, în acțiune. Știam că între muncitorii ceferiști se
ari pe care-i cunoscusem la ziarul la care lucram cu
au seara și rămîneau pînă tîrziu, să redacteze infor-
rile pe care le aduceau, și prin care protestau îm-
sacrificiilor impuse de un regim falimentar, cinic,
vînduse țara capitalului străin, înghițind comi-
finanțele țării să fie controlate, la noi acasă,
ional.
inile bătătorite de uneltele grele ale muncii lor
de ură împotriva patronatului exploatator,
duse în ateliere, de adunările la sindicat, în sala
Griviței sau în cea de pe strada Buzești, par-
tidul feratică spre a face cunoscută lupta ceferiștilor,
oprimare supusă muncitorimea de la atelierele c.f.r.,
zbutise astfel să se creeze un front al solida-
opinia publică.
muncitorească", redactată de Alexandru Sahia,
și ilegale, apăreau materiale care indicau că
ghezie luase forme acute. Muncitorii de pe Va-
din București și marile centre industriale luptau
restări, procese, teroare polițienească. Toate
plus cele care au fost suprimate de foarfecele
constituie o cronică amplă și eroică a
cei mai aprigă dintre ele — cea de la Atelierele
au cu greutate, cu sacrificii, dar apăreau.
din Februarie 1933, apăreau și după aceea.
cu toată teroarea. Unii muncitori, care făceau
le ziare, luau contact cu redactorii democrați,
luptau ca materialele aduse de ei să apară. Se
corespondenți voluntari, cu vrerea sau fără vre-
despre viața grea a muncitorilor, despre lup-
delegații întregi, sau se organizau adevărate adu-
redacțiilor, în timp ce delegația trata cu direc-
de presiune, spre a putea impune zia-
partidului, să facă știute condițiile grele de muncă.
Februarie, ca și după aceea, cum am mai spus.
Grivița li s-a intentat un monstruos proces la Bucu-
transferat apoi, după un an, la Craiova. Dacă presa reac-
patronatului, în presa ilegală a partidului, în ziarele
a fost transformat într-o acțiune de demascare a reac-
apăra a muncitorilor feroviari : **„Situația muncito-
C.F.R. Grivița este cea mai grea"**, scria Alexandru Sa-
Și tot ei, la peste doi ani de la eveni-
**redacția ziarului nostru din nou o delegație
de zile. Spunem, din nou — pentru că
regulat de cîteva zile"**.
după atîta timp de la grevă și proces ?... Reac-
muncitorii nu întrerupseseră lupta. Înspăimîntată
feroviarii spre a-și obține drepturile
de masivele arestări și concedieri, în
jandarmerești a Atelierelor, toți tinerii
stagiul militar, cînd erau eliberați din ar-
pe locurile, nu erau primiți. Reacțiunea con-
așa, se găseau vreo trei mii de muncitori
— scria tot Sahia — **o serie întreagă de
descria situația mizeră în care se zbat și ne
cer sp**
București, „Scînteia" ilegală scria : **„Proce-
sala Consiliului de Război, nu numai pe
ci întreaga muncitorime din în-
reportajul despre proces, în „Scîn-
ceferiștilor, defilează spectrele foame-
de masă, abătute de burghezie
și a tuturor păturilor lucrătoare,
Scînteia Tineretului", la rîndul ei,
condamne la sute de ani de temniță pe
introducă spaima în rîndurile muncitori-
condamne în general lupta întregii clase
Fabrica și Ogorul", „Descătușarea" —
„Sirena", „Apărarea ceferiștilor" au
organizată de Partidul Comunist pen-
solidaritate, cerînd anularea sentinței
O.
ca să
un puternic val de proteste în opinia
proces au fost trimiși numerosi
pe unul dintre ei care se nu-
în al-
al organului Partidului Comunist
ziarului burghez „Le Petit Parisien".
despre proces apar și în „L'Humanité", nu l-a
Priacel a venit la București cu o scrisorică
cerea să-l ajut pe Priacel să-și poată
Cînd seara, primeam telefonic reportajul procesu-
Priacel, care, în cursul aceleiași nopți,
arata
ultimul cuvînt. El pronunțaseră,
Împotriva neașteptatului, a monstruozității procesu-
act de acuzare. Un avertisment că lumea,
era acuma cînd se prăbușea. Și nu ei. Așa, cum s-a
cenii de atunci. Dar atunci după un deceniu și ceva, pro-
undus de partid, se ridică biruitor împotriva burgheziei,
mîrmuire. Calea Griviței astăzi se înalță, luminoasă, ca o
socialiste, a viitorului înalță: și pe jertfele și lupta din
atelierelor „Griviței" urcă tot mai sus steagul socialis-

NĂ

itatul

uarie

e formei
noi toți spre
e, prejudecă-
îndepărtează

cut atîția ani!" auzi adeseori pe acel
evenimente din trecut, la care a fost
n ! Anii nu trec ca apa. Cei 30 de ani
memorabilele lupte ale ceferiștilor de la
știlor de pe Valea Prahovei pînă azi —
noastră Populară construirea socialis-
cut, îi știm cum au trecut.
zile din neuitatul februarie de acum
din memorie, dar și cu ajutorul jurnalului

★

medic locotenent în regimentul 1 Căi Ferate. (Regi-
celebru printr-un mare proces al unor și mai mari
m-a îndemnat să propun, cînd ridicam un toast la o
ască, să i se schimbe numele în „Regimentul 1 Căi
iment nu se știa de activitatea mea publicistică de
n ziua aceea (15 februarie 1933), prin birouri, ofițerii
nii de muncitori greviști care au ocupat Atelierele
pregăteau de apărare. Strînși la un mizilic substan-
riori discutau despre un început de incidente. Erau
ar speriați ca, din cauza evenimentelor — și cum re-
căi ferate —, să nu li se modifice ritmul de *dolce
unul din ofițeri își exprimă speranța că Vaida Voe-
prim-ru și ministru de interne, „va aduce armata și toți
ăștii împușcați". După aceea apăru și ajutorul comandan-
car formă că guvernul a luat măsura să nu mai intre
unul din trenurile-cursă care aduceau la Ateliere pe
ocuiau dincolo de linia de centură.
evenimente se consumaseră, am avut satisfacția să
gimentului 15 infanterie au ascultat îndemnul unuia
fuzat să tragă în „frații lor, muncitorii". Patriotismul
răsplătit cu un mișelesc glonte de revolver al unui
fie aduși jandarmi — elevi de la o școală militară,
care să execute criminalul ordin de a trage cu
de muncitori pentru că nu evacuaseră curtea Ate-
ci) minute de răgaz oferite ! Afiarea ticăloșiei m-a
timp
o
n urechi îmi mai țiuia ecoul sirenei de la Ateliere,
teleg că în luptă cu fascismul în ascensiune, cu capi-
ția, scrisul poate deveni o armă tăioasă în slujba po-

GEO DUMITRESCU

Erau oamenii viitorului

Erau oamenii viitorului,
ingineri, meșteri, savanți iscusiți, –
toți, mecanici de noapte, încercați,
ce pregăteau nu numai pîinea
de a doua zi,
ci noi motoare puternice, hotărîtoare,
ce-aveau să urce, boltit, spre dunga zării,
locomotiva zburătoare a istoriei,
mînată de cel mai roșu combustibil.

O, era departe, departe, steaua viitorului,
la o distanță de doisprezece ani-durere...

Ciocanele tăcură. Vorbi un om.
Vorbi apoi sirena. Valuri de aburi
suiau drept, valuri de sunete umede, grele,
ca un urlet amarnic de durere
din pieptul pămîntului.
Dar era semnalul plecării, – valuri mari
fierbeau, așa cum fierb
sub rampe de lansare
gheme năpraznice de foc
în care se zbate, nerăbdătoare,
viteza.
Era semnul plecării. Sunetul adînc
deveni șuier, – părea umbletul unei
coase imense. Apoi se făcu vaier...

De jur împrejur, regele, haita. De jur împrejur,
vînătoarea augustă
cu cățele de tinichea,
De jur împrejur, lanțuri grele,
catapetesme de fier și de plumb...
Numai cerul era deschis, –
și pe acolo zbură strigătul sirenei.
Oameni, legați, cu miile
erau zăvorîți, în auto-colivii, în auto-cimitire, –
dar răsuflarea lor fierbinte,
prin care înnebunite alergau zadarnic
neputincioase gloanțe coclite,
suia puternic hrănind glasul sirenei,
semnalul plecării, – valuri mari de aburi și sunete
gheme năpraznice de durere, de ură,
în care se zbătea, nerăbdătoare,
libertatea.
Trupuri cădeau, sute de trupuri,
împurpurînd zăpada, – dar ei plecaseră
odată cu năpraznica locomotivă zburătoare
mînată de sîngele lor...
Numai cerul era deschis,
cerul nădejdii, cerul oamenilor, –
și pe-acolo zboară detunînd,
însurubîndu-se adînc în vreme,
pe-acolo zboară, arcuit, înainte,
ca un braț întins spre ziua de mîine,
furtunoasa locomotivă a libertății...

Căci ei erau oamenii viitorului,
oamenii noștri, ziditorii roșii
ai zilei de azi –
nu doar niște muncitori înfometați
ce pregăteau pîinea de a doua zi,
ci niște ingineri adevărați, meșteri,
savanți iscusiți, – toți mecanici încercați
pe drumurile de primejdie și speranță
ale nopții, – meșteri dibaci
ce pregăteau mari motoare puternice,
hotărîtoare,
ce-aveau să urce, boltit, spre dunga zării,
locomotiva zburătoare a istoriei,
mînată de cel mai roșu combustibil.

★

Acum, dincolo de vadul străzii, peste drum,
case bătrîne cad sub tîrnăcoape.
Case triste, păcătoase, cuiburi de mitralieră,
cad sub tîrnăcoape. Dintr-un zid putred,
s-a desprins prăbușindu-se
un schelet în uniformă militară :
o mînă de moloz mai mult...
Apoi, tăcură tîrnăcoapele. Vorbi un om.
Vorbi apoi un steag, din fruntea unei macarale.
Și case înalte, noi, veniră
din toate colțurile țării. Case multe
în haine de primăvară, mii de ferestre
și-adunară ochii spre ateliere.
Acolo, în marile curți,
se-nvîrt încet, cu băgare de seamă,
încercînd drumurile,
roțile grele, roțile mari, puternice,
pe care umblă țara.
De la ferestrele noi, pruncii le văd
și învață să meargă.

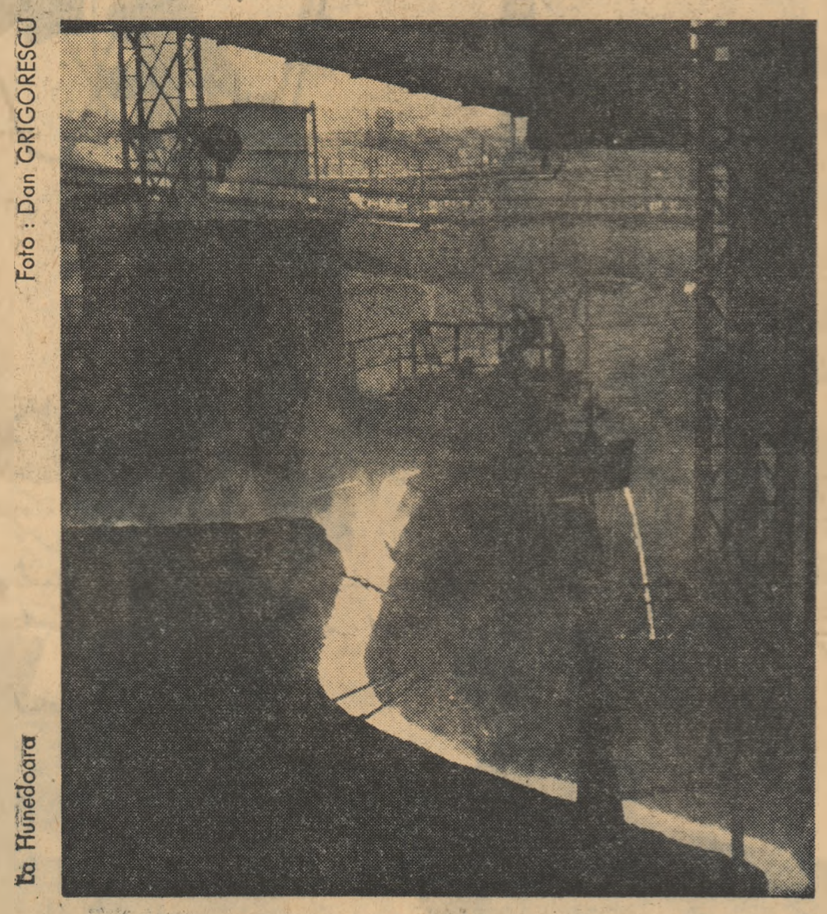

Foto : Dan GRIGORESCU

La Hunedoara

MIHU DRAGOMIR

Oțelul

Ningea ninsoare aspră, de oțel.
Și străzile, și casele-nghețate
aveau reflexe roșii, de oțel.
Februarie cu genele-nghețate
își aduna flămînzii și tăcuții.
Tampoanele de-oțel sunau apelul
în ora neopritei revoluții.
Oglinda revoluției : oțelul.

Concentrice, trei cercuri de oțel :
uzina, profilată peste țară –
un cerc de arme, gata de măcel –
și ziua viitoare, inelară –
această zi veghind neiertătoare,
venind de pretutindenea la fel,
decît oțelul armelor mai tare,
o forță implacabilă, de-oțel.

Februarie părea că-n el răsfrînge
un roșu-oțel – poporul neclintit.
Și armele – otel murdar de sînge –
zăpezile – oțel tăcînd cernit.

Trecuse-n trupuri linia de-ochire,
era-n amiază-o noapte de sabat,
și totu-n jur era o neclintire,
o lume de oțel însîngerat.

Dar stăpînirea-n purpură regală
n-avea nici cînd, nici cum să înțeleagă
că jur în jur, în strîngere egală
e viitorul, ziua lui întreagă,
și contopit cu Grivița, pe căi
ce sfarmă-ntr-una legile distanței,
va izbucni în roșii vîlvătăi –
culoarea-adevărată a speranței.

Ningea ninsoare aspră, de oțel.
Și străzile, și casele-nghețate
aveau reflexe roșii, de oțel.
Februarie cu genele-nghețate
își mîngîia poporul lui trudit,
chemînd, cu glas de-oțel, răzbunătorul.
Și printre sentinele, neoprit
trecea, spre țara-ntreagă, viitorul.

GRIVIȚA ÎN LITERATURA CONTEMPORANĂ

ȘERBAN CIOCULESCU

O foarte bogată literatură, în cursul celor trei decenii de la istoricul eveniment, stă mărturie a ecoului său în conștiințele scriitorilor. Cu fiecare generație nouă ce s-a ridicat în răstimp, s-a precizat mai bine semnificația Griviței Roșii, iar, în adîncimea perspectivei, cele două săptămîni de bătălie au conferit tăriei clasei noastre muncitoare caracterul unei adevărate epopei moderne. Poeți, nuveliști, dramaturgi, romancieri și eseiști, din primul ceas și pînă astăzi, au fost atrași să interpreteze prin prizma temperamentului lor, liric, analitic, descriptiv sau sintetic, unul sau mai multe din aspectele marii greve a muncitorilor din atelierele căilor noastre ferate, greve care au marcat începutul unui lanț de lupte victorioase pînă la Eliberare și instaurarea puterii populare.

Un dicton latinesc, referitor firește la calitate și cu excluderea de la sine înțeleasă a celor mărunte, ca să exprime plăcerea pe care o dă a doua audiție, glăsuiește : bis repetita placent. *Citind întîiași dată bucăți mai recente despre acțiunile revoluționare ale greviștilor sau cele care ne-au scăpat la prima apariție, dar și recitind cîteva, din capul locului remarcate, îmi dau seama de justețea zicalei. Această plăcere am resimțit-o, bunăoară, la a doua lectură a cuprinzătorului articol :* Grivița Roșie *de Tudor Arghezi, apărut întîiași dată cu patru ani în urmă. Articol de ziar, dar ca tot ce scrie marele poet, un șir neprevăzut de imagini și de asociații în jurul temei, nu fără a-i surprinde esența. Din totdeauna, Arghezi a manifestat uimire și admirație față de* homo faber, *de omul ale cărui mîini, din vechime, pînă astăzi, variindu-se și uneltele, a știut să cucerească lumea și să schimbe fața ei, de omul care însă abia în zilele noastre și-a luat destinul în mîinile proprii, ca să înlăture exploatarea și să clădească o dreaptă orînduire. Descifrînd sensul luptelor muncitorimii noastre, dinainte de Grivița Roșie și de atunci înainte, cu o ascuțime de intuiție socială fără greș, Arghezi ridică — în același amplu paragraf pe care-l vom reproduce — un adevărat imn legăturii dintre om, unealtă și inteligență :*

„Între muncitorii industriali, adunați în ateliere și uzine, strînși prin vecinătatea imediată a străduinței și simțirii prin idee, concepție, atitudine cugetată, principii, scînteia scapără într-o evoluție ineluctabilă. Fără Grivița Roșie, fără preludiile muncitorești — Piața Teatrului Național, Lupenii, Valea Prahovei și atîtea altele — răsturnarea epocilor de umilință, strîmbătate, trîndăvie, jaf și schimbarea lor n-ar fi putut să fie cu putință. Ei, muncitorii, știau ce trebuie să se știe, nedibuind, ca țărănimea. Ei constituiau sinteza revoluționară esențială dintre gînd și faptă. Crezul lor că vor birui a biruit, trezind tot poporul și, la rîndul ei, și țărănimea. Ciocanul, șurubelnița, compasul, mașina, curentul pe cablu, aburul, în mîinile celor ce le pornesc, reprezintă un stadiu de cultură activă, care prin adaosul cărții, al congreselor, adunărilor, întîlnirilor și controversei, rafinează și fac ideea flexibilă și ductilă, ca metodele transfigurate în cuptoare, în laminoare și unelte. Mîna care stăpînește cheia, piulița, heblul, șublerul, strungul e mînă inteligentă și inspirată. Între sculă și minte se stabilește inseparabila legătură dintre judecată, conștiință și act, influențate în mobilitate reciproc, aprinse una de alta, ca luminările între ele, pînă în lumina constelațiilor întregului candelabru".

Evocînd evenimentele din '33 Mihai Beniuc, demonstrează încă o dată, pe lîngă forța de expresie a autorului, capacitatea sa deosebită de a crea imnul sortit de a fi cîntecul de mase. Prin îmbinarea inspirației lirice cu cea epică, prin robustețea versurilor, care au ele însele o cadență de mars, însfîrșit prin talentul găsirii refrenelor scurte și elocvente, Beniuc își păstrează locul său de frunte în noua poezie socialistă. Astfel, în Luna lui Făurar, *versul final :* La Grivița, *se imprimă în memorie cu un relief de medalie, ca și versul penultim :* Noi comuniștii, *în poemul cu același titlu. Desigur, procedeul nu poate servi ca rețetă temperamentelor lirice molcome sau anemice, dar la Beniuc el intervine într-o complexitate de mijloace și posibilități îndelung experimentate.*

Am citit cu satisfacție Sirena de la Grivița *de Demostene Botez, reintors ocazional la versul liber al străluciților sale debuturi, instrument pe care uneori îl condamnă teoretic. Sînt unele sentimente lirice și unele sonorități cărora versul liber li se adaptează mai bine, ca în acest fragment al poemei :* „Dar sună, sună ! / Necontenit, / Neobosit, / Ca pe un chei, / De-atunci, din anul / O mie nouă sute treizeci și trei, / Cînd a-nceput să sufle uraganul. / A fost atunci chemare / La luptă, / La lupta cea mare. / În ziua aceea de iarnă, / Din Februar, / Ea a sunat atacul ca o goarnă, / Sunată de-un stejar".

Alt poet, Ion Brad, în frumoasa sa poemă Columnă, *fixează momentul revoluționar '33 pe linia tradițiilor de luptă seculară :*

„Așa se scria pînă-acum istoria :/ cu pana de foc a lui Doja și Horia / Muiată în lacrima de apă-tare / A celor ce nu știau plînge, / Pană ca limbile de topoare / Ce iscăleau cu-nfloriturі de sînge;/ Pana coaselor din '907, / Oțelită de muncitori în '33... / ...Tu, an săpat cu dalta de oțel, / 1933..."

În mai vechiul său poem Grivița roșie *(1945) Marcel Breslașu, reușește, într-o singură strofă concentrată, să redea atît psihologia străzii dezorientate de altă dată, cît și aceea a poporului călit în lupte de veacuri :*

„În stradă, / lumea-ncleștată stă să afle, să știe, să vadă, / Nimeni nu pricepe nimic./ Unii cred... Alții zic... / Dar sufletul mulțimii învățate / De veacuri cu zavera, cu pribegiile, / cu răzmeriță, cu pri-, goanele, cu urgiile, / sufletul acela adulmecă, parc-ar croncăni în amintire/ piaza rea a unei prevestiri..."

Un viguros inceput este acela al poemei poetului maghiar Josza Bela, ucis într-un lagăr horthyst, în timpul celui de al doilea război mondial :

„Hei, azi ne-au micșorat simbria iară! / S-a întețit a zbirilor ocară. / Alți douăzeci au fost concediați. / La rînd acuma cine-l ? vă-ntrebați. / Azi ei, apoi și noi, și alții mîine — / Rămînem toți pe drumuri, fără pîine". *(„Februarie clujean").*

În anii cenzurii și ai stării de asediu, caracteristice regimului burghezo-moșieresc, poetul Miron Radu Paraschivescu, cel dintîi care l-a cîntat în versuri pe eroicul adolescent Vasile Roaită, a fost nevoit să-și deghizeze — de altfel destul de transparent slăvirea, numindu-l Vasile Rotaru (1935) :

„Eu n-am văzut Grivița în „33", / nici pleoapele neliniștite ale geamurilor / clipind toată noaptea spre ateliere, / aidoma caselor risipite în jurul / cetății-n asediu. / Dar retina orașului încă, păstrează / cerul de iarnă, străvechiul clopot de ghiață / închizînd cenușiul cocioabelor / Și strîmbele hornuri și dreptele drumuri de fier, / Și vremea părelnică oprită — ce-avea o altă viteză, / a viitorului..."

Este pînă la un punct un crochiu plastic foarte reușit, dar care se amplifică într-o viziune de viitor, splendid exprimată de noul poeta vates.

Poetul în versuri al Griviței, Cicerone Theodorescu, aplecat cu stăruință asupra celor mici de virstă, copii ca și dînsul de muncitori ceferiști, povestindu-le și repovestindu-le necontenit vechiul și noul, intercalează în numeroasele sale poezii cu această temă o pregnantă viziune lirică, intitulată Tuneluri *și pe care o reproducem întreagă :*

„Grivița e un roșu el. / O veche dogoare aleargă prin el. / Umple-al sirenei cîntec amar./ Tunelul de jar/ E șuier de șoapte. / Sînt bezne adînci. / Trec glasuri prin noapte, / Tuneluri prin stînci.

Spinările-s leoarcă / Și pînda-i fierbinte. / Sudoarea-i pe frunți — / Cînd moarte te-ncearcă, / Și-ți iese-nainte / Și trebui s-o-nfrunți./ În șuier de șoapte / Și pîndă pe brînci, / Trec glasuri prin noapte / Tuneluri prin stînci :

«— De noapte mă lepăd! / Tot noi vom război-o, / Pînă la capăt, / Pîn' va fi ziuă..»"

Pagini vibrante au închinat acestui moment eroic și Geo Bogza în reportaje incandescente, Eugen Barbu într-un roman din care au apărut cîteva fragmente, și Marin Preda într-o secvență din recenta sa carte „Risipitorii". Dimensiunile Griviței apar aici acordate unei vaste experiențe umane.

Alte scrieri, aparținînd Mariei Banuș, lui Ion Bănuță, Emil Giurgiuca, Horvath Imre, Vasile Nicolescu, Veronica Porumbacu, Alfred Margul-Sperber, Nichita Stănescu, Szemler Ferenc, Tiberiu Utan și fragmente de roman de Asztalos Istvan, Ioan Grigorescu amintiri și comentarii de Emil Isac, Vasile Nicorovici, Mihai Novicov, etc. — pe care spațiul limitat al articolului de față nu ne ingăduie să le analizăm, întregesc literatura inspirată de eroicele evenimente din 1933 și de ecourile lor contemporane.

EMIL GIURGIUCA

Grivița

Se-ngrămădea ca plăcile de gheață
Lovite deolaltă, apăsarea.
Dar omenirea-și regăsise chipul
Și-n ora ei se concentrau milenii.
Pe circuitul subteran, ideea,
Ca un pichamer în adîncul minei,
Își săpa arc spre orizontul unu.
Cel scos din timpul aparent, Partidul,
Lumina o-ntorcea, răzbind prin straturi.
Identitatea lui era mulțimea.
Esența lui, mișcarea – sensul: viața.
Tăria: visul ce-nchega Durata.

Și pe sub umbra vînătă a crimei,
Legate între ele în adîncuri,
Orele însingerate strînse-n lanțuri
Rotind în cerc își adunau durata:
Timpul furat, zăgăzuit în straturi
In care lăcrămau ca-ntr-o genune
Florile care ar fi putut să înflorească,
Cîntecele care ar fi putut să răsune.
Și într-o limpede cosmogonie
Partidul, simburul mișcării, aprins,
La Grivița, prin voi, eroii lui,
Bătu acestui Timp întîia oră!

Cînd trec spre locul luptei, vă aud,
Toate îmi dau de viața voastră semn,
Sub fiecare pumn de țărnă e un scut,
Sub fiecare bulgăr, un îndemn.
Sub fiecare pumn de zgură, un protest,
Sub fiecare bulgăr, o chemare,
In fiecare fir de iarbă o privire e,
un gest,
In fiecare piatră, o lumină mare.
Și fiecare casă care v-a văzut
S-a ridicat acum a doua oară
La înălțimea erei ce-a-nceput,
După măsura sa interioară.

AL. JEBELEANU

Generații

Sub privegherea lui alegi nuanțele
oțelului,
Dirijîndu-i geneza și-armoniile interioare.
Prietenia ți-a alăturat tinerețea de vîrsta
omului cu tîmple cărunte.
Descifrez în orice gest calmul vostru eroism
Și satisfacția de-a învinge. Supuneți
Amorfa natură, renăscînd-o
Cu forțe noi. In metalul acesta
Vă exprimați credința-n frumos.
In jocul vîlvătăilor violete sau roșii.
In toride clipe de-ncordare, euritmiile
Inimilor voastre s-au contopit
In aceeași cadență.
Ascult cum trezesc
Pietrele adormite din somn. Numele
voastre,
Săpate-n scoarțele timpului,
Sînt nume de eroi ai entuziasmului.
Oglinzile oțelului vă poartă ca-ntr-o efigie
Frunțile apropiate.

UN NOU FILM ROMÎNESC

LUPENI 29

In Capitală rulează un nou film realizat de studioul cinematografic București": „Lupeni 29". Filmul evocă momente ale eroicelor lupte grevi-ste desfășurate în 1929 de minerii de la Lupeni, sub conducerea Partidului Comunist Romîn.

Scenariul este semnat de Nicolae Țic, Eugen Mandric și Mireea Drăgan, acesta din urmă fiind și regizorul filmului. Imaginea a fost realizată de Aurel Samson, muzica de Theodor Grigoriu, iar decorurile de arh. Liviu Popa. Din distribuție fac parte: Lica Gheorghiu, Colea Răutu, Ștefan Ciubotărașu, George Calboreanu, Costel Constantinescu, Sandu Sticlaru, George Mărutză, Ilarion Ciobanu, Fory Etterle, Toma Dimitriu, V. Ronea, Boris Ciornei, C. Rauțchi, D. Furdui, Draga Olteanu, Dinu Gherasim, George Mottoi și alții.

Filmul „Lupeni 29", impresionantă frescă a luptelor muncitorilor mineri, se bucură de un deosebit succes.

Actorii Lica Gheorghiu și Colea Răutu într-o scenă din film.

Minerii greviști ocupă uzina electrică (în prim plan, actorul Șt. Ciubotărașu).

IMPRESII DESPRE ROMÎNIA SOCIALISTĂ

JOHN ALICK WEST
scriitor, Anglia

„Bucureștiul, ale cărui clădiri noi le-am văzut în lumina celor dintîi zile de primăvară, devine una din cele mai bine sistematizate capitale ale Europei. Noile construcții, care se ridică pretutindeni, nu sînt făcute de companii particulare, ci de către stat. Am văzut cum oamenii le privesc cu mîndrie, cu încredere în viitor.

Am vizitat Clubul muncitoresc de pe lîngă Atelierele „Grivița Roșie", acolo unde în februarie 1933 a avut loc o mare grevă, care a constituit una din bătăliile acestei țări pentru libertate. Clubul mi-a făcut impresia unui adevărat stup de albine în plină activitate. Aici se duce o intensă muncă culturală de toate genurile".

ANDRÉ WURMSER
scriitor, Franța

„Un bătrîn feroviar defila, împreună cu tovarășii săi, la 23 August. Cîte n-a văzut el în viață! Patru regi, două războaie mondiale, fascismul și atîtea lupte pentru a trăi, numai și numai pentru a putea trăi, și la capătul lanțului de greve însingerate, al anilor de închisori, al drumului de luptă marcat de Grivița și Doftana — Republica, ziua care începe, cortina care se ridică în fața viitorului. Cînd bătrînul feroviar și-a fluturat șapca, i-am văzut părul alb. Dar din țara mizeră pe care a cunoscut-o, din Romînia monarhică pe care marii petroliști o exploatau fără rușine, așa cum continuă să exploateze emirate îndepărtate, cei 15 ani de socialism au făcut această democrație populară în plină și înfloritoare dezvoltare".

GASTON COBLENTZ
ziarist, S.U.A.

„ La aproape 18 ani după raidurile efectuate la Ploiești de forțele aeriene ale Statelor Unite în cursul celui de-al doilea război mondial, mîndria regiunii este în momentul de față o uzină înfloritoare de echipament pentru forări petroliere, numărînd 7.300 de salariați.

Cînd autorul acestor rînduri a fost introdus în biroul directorului, un bărbat energic și dintr-o bucată, de origine muncitorească, vorbea la telefon cu Ministerul Comerțului Exterior de la București. Era o convorbire vie în limba romînă. A mai durat 20 de minute, și era axată mai ales asupra vînzărilor în străinătate de instalații de forare fabricate la Ploiești".

Directorul i-a spus — relatează ziaristul american — că uzina fabrică echipamentul de foraj petrolier la nivelul tehnicii mondiale. „O vizită făcută în cîteva din marile hale ale uzinei a contribuit în mare măsură la justificarea acestei afirmații, furnizînd o dovadă izbitoare a avîntului industrial luat de această țară balcanică... Funcționa virtualmente fiecare mașină-unealtă strung, freză din uzină. Cei care le mînuiau știau ce fac. Aglomerarea de mașini-unelte în funcțiune indica modul extraordinar în care uzina a căpătat amploarea ei actuală, după ce, înainte de război, fusese un atelier de reparații la Ploiești..."

YOENOES LOEBIS
Ziarist, Indonezia

„Ultimul război mondial a transformat orașul în ruine; dar Ploieștiul a fost reconstruit. Rafinăriile au fost înzestrate cu utilaj nou și capacitatea de producție este cu mult mai ridicată față de nivelul dinainte de 23 August 1944. In partea veche a orașului uzinele 1 Mai sînt bine cunoscute pentru producția lor de echipament petrolier".

„Cînd am fost în această regiune, în drumul meu pe ruta București—Ploiești, primul lucru pe care am putut să-l remarc este că întreaga regiune se află în construcție pe scară largă. Se înălțau edificii mari, moderne, folosindu-se cele mai bune metode".

„La Ploiești sînt produse unelte și mașini necesare pentru rafinării; nu departe se află o uzină gigantică care produce utilaj petrolier. Utilajul petrolier este exportat în multe țări din Europa, Asia, Africa și America latină.

Pentru muncitorii din acest oraș au fost construite deja 1.000 de apartamente, iar în acest an sînt în construcție alte 700".

MAJTENYI ERIK

Memoria — văpaie...

De dincolo de garduri și gratii vechi, în soare
vă dăruiți parfumuri, vă dăruiți culoare,
flori scînteind suave și-mpestrițînd grădina
pe care se revarsă, dăruitor, lumina,
și buzele petalei o sorb ușor-ușor,
s-o simtă și pămîntul și rădăcina lor.
Mărturisiți, e bine să fii acum o floare
iubită, necălcată de nimeni în picioare,
și muzica mașinii s-asculți, neodihnită,
de oameni și unelte cu dragoste-ocrotită!

E zgomot înăuntru, mai amintind furtuna.
Cu fierul dur se-nfruntă umana mînă-ntr-una,
o mînă ce din seră te scoate. Tu îi semeni:
să fii o floare, bine-i, și om să fii, de-asemeni.
Ciocanul pneumatic să-l strîngi în mîna tare
și să colinzi grădina tihnit în înserare,
în timp ce-auzi barosul, din schimbul ce urmează,
și știi c-al tău e totul și liber, de la rază
la luptă și la muncă, la flori, la cîteștoate,
la viață, frumusețe, la vînt, la libertate.

Dar sînt eroi, sînt morții ce nu intrară-n vară
în treizeștrei, sînt tineri ce gloanțe-i secerară
la Grivița, în curte, și sînt bătrînii martori
a căror evocare nu-i doar în plăci de marmori,
ci-n primăvara lumii, în vocile din hale,
mărturisind că-s tineri ca zările natale,
și tineri sînt în glasul din Grivița bătrînă
și îi simțim alături, cu noi merg mînă-n mînă.
Ei nu sînt morți. Trecură – cu visul lor – în tine.
In tine sînt. Tu simte-i în sîngele din vine.

Aduceți mărturie a dragostei – mănunchiuri
de flori; nu sînt coroane pe secerate trunchiuri,
ori pe zăpezi în sînge, căci sîngele-l spălară
lungi ierni, și veri, și toamne, pînă veni o vară
cînd codrii înfrunziră dintîi în libertate,
în țara-ntinerită, în clipele-avîntate.

Aduceți mărturie. Memoria-i văpaie,
sînt în oțel, în crezul ce nu se încovoaie.
In muncă mai răsună ca o chemare-n zbor.
E tînără-amintirea, ca tinerețea lor!

In romînește de **VERONICA PORUMBACU**

EUGEN SIMION

GRIVIȚA ÎN CONȘTIINȚA SCRIITORICEASCĂ

„Spiritul Griviței" a avut un viu ecou în gîndirea social-politică a timpului și, implicit, în publicistică și literatură. Sînt fenomene a căror explicație ne-ar scăpa dacă nu le-am raporta la marile zguduiri sociale din februarie 1933; încercarea de a depăși în literatură, idealul negării, prin asimilarea unei viziuni socialistorice în concordanță cu filozofia și ideologia proletariatului; accentuarea procesului de delimitare a celor două culturi; destrămarea curentelor de „avangardă" și orientarea celor mai autentice talente din cadrul acestor grupări (cu crezuri vag protestatare, de esență mai mult individualistă) spre ideologia proletariatului și spre formele reale ale revoluției; penetrația, apoi, în literatură a problematicii sociale și, indeosebi, a problematicii muncitorești, afirmarea unei tipologii inedite, detașate de vechile convenții, romantic-epigonice, – constituie numai cîteva din efectele, pe plan estetic și literar, ale evenimentelor politice de la începutul deceniului al IV-lea.

Luptele proletariatului au lăsat urme de nesters în conștiința contemporanilor: au dezmeticit pe mulți intelectuali, ostili burgheziei și culturii ei oficiale, dar prizonieri încă unei gîndiri subiectiviste; eroismul, tenacitatea și sacrificiile clasei muncitoare au dinamitat individualismul agresiv și pozele pesimisto-existențiale. Momentul „Grivița" a fost, în această restructurare de optică și valori, decisiv.

Privirea, concentrată prea mult timp asupra dramelor intime, descoperă; în epocă, „taifunul de tragedii" care devastează continentul. Arta de pură virtuozitate formală pare, de aceea, imaginea unei lașități sociale de neingăduit. O denunță în termeni violenți Geo Bogza, Miron Radu Paraschivescu, Sahia și, mai tîrziu, Mihai Beniuc și mulți alți scriitori a căror creație s-a legat, indestructibil, de ideologia proletariatului.

Există, în afara acestor ecouri literare, altele, de ordin publicistic: mărturii emoționante ale unor conștiințe receptive și a unui înalt curaj civic. Publicațiile de stînga includ în paginile lor, în timpul grevelor ceferiștilor și petroliștilor, și apoi, în timpul procesului de la Craiova, reportaje, declarații de solidaritate, apeluri semnate de intelectuali care nu au putut rămîne neutri în fața evenimentelor. Acțiunile ceferiștilor și petroliștilor zguduiseră zidurile „Babilonului" burgheziei romînești, imagine pe care o dezvoltă, într-un înflăcărat articol (din Clopotul, an. I, nr. 5, 28 iulie 1933) publicistul Scarlat Callimachi. Referindu-se la procesul de la Craiova (în prima lui fază), redactorul Clopotului spune în articolul intitulat, sugestiv, „Căderea Babilonului": „In Babilonul burgheziei romînești se judecă, de cîteva zile, procesul muncitorilor de la atelierele căilor ferate din calea Griviței. Cîteva zeci de muncitori, după luni de chinuri suferite, sînt aduși în fața unui consiliu de război. Niște indivizi în uniforme strălucitoare, cu sufletele reci, cu pumnii grei, și-au luat sarcina de judecători între oameni. Și nepriceperea lor și ura lor se ciocnesc, de ore, de hotărîrea fermă, a muncitorilor, de a învinge. Cu fețele chinuite de foame și lipsuri, cu trupurile schimonosite de agenții siguranței și de slujitorii Consiliului de război, ei rabdă batjocura oligarhiei burgheze. Privirile lor sînt țintuite asupra mîinilor înroșite de sînge nevinovat; urechile lor aud cuvinte izvorîte din prostie, din jaf și din crime. Și gîndul lor zboară departe, spre acel pe care gloanțele mitralierelor i-au răpus într-o noapte de răzbunare nețărmurită. Treziți-vă proletari ai fabricilor, ai cîmpurilor, proletari ai gîndurilor. Uniți-vă și porniți lupta, fără cruțare, împotriva celor mari și cu mîinile mînjite de sîngele vostru. Ceasul a sunat. Babilonul burgheziei este gata să se prăbușească". In Cuvîntul liber (nr. 32, 16 iunie 1934), Gh. Dinu publică reportajul „Procesul ceferiștilor" arătînd că „«tulburările» de anul trecut au fost un strigăt al durerii (...), manifestarea celor cîteva mii de muncitori era frontul foamei lor și al familiilor lor". In ziarul Apărarea ceferiștilor (29 iunie 1934), M. Beniuc, Tudor Bugnariu, Valeriu Novacu și alții semnează protestul Comitetului antifascist din Cluj, denunțînd caracterul bestial al represiunii față de greviști și subliniind, totodată, că solidaritatea cu cei implicați în procesul de la Craiova este un imperativ al conștiinței umanitare a intelectualului: „Subsemnații — se spune în acest protest — avînd în vedere că muncitorimea de la C.F.R. a făcut grevă pentru pîine și libertate, avînd în vedere mijloacele necinstite cu care s-a încercat să se arunce în sarcina muncitorilor răspunderea vărsărilor de sînge, considerăm ca o consecință a culturii romînești și un imperativ al conștiinței umanitare stingerea acestui proces și imediata eliberare a acuzaților".

Poziții curajoase, în apărarea conducătorilor grevei, iau și Alexandru Sahia, Ion Pas, Demostene Botez, Eugen Jebeleanu, N. D. Cocea, Geo Bogza, Cicerone Theodorescu, Victor Eftimiu, P. Constantinescu-Iași și mulți alții.

In Cuvîntul liber (nr. 35, 7 iulie 1934) Demostene Botez în articolul: După Craiova, mărturisește amărăciunea și revolta lui în fața actelor de cruzime ale justiției burgheze și a ipocriziei democrației constituționale:

„Acum cînd toate ușile s-au închis de pretutindeni trebuie să ridicăm un cuvînt, dacă ne este îngăduit. Vă fi, pe cît cu putință, respectuos în formă pentru că altfel nu se poate, dar va cuprinde ca rodia unei granate, sub aspectul ei de fruct, o amărăciune ucigătoare și poate simburele tare din care va răsări ceva odată și odată. (..) Nimeni nu s-a lăsat mitraliat din capriciu și nici din huzureală. Se vede că nu mai mergea!... Și se întîmplau lucruri care nu se puteau altfel lecui. Nimeni nu vroia să audă. Delegațiile băteau la uși capitonate și duble după care glasul lor nu era cuviincios să răsune". *În același timp, Al Sahia, care luase parte la dezbaterile procesului, publică în* Cuvîntul liber *(nr. 36, 14 iulie 1934), reportajul* „Ultimul act din procesul ceferiștilor", *cu binecunoscuta imagine a locomotivei cu ochi de jăratec, cu roțile impiedicate.* „Umăr la umăr — spune el despre acuzați — ei s-au legat în lanț, pornind o locomotivă cu ochi de jăratic (...). În spatele celor opt acuzați s-au aruncat optzeci și ceva de ani. Patru goarne tari au spart deodată tăcerea sfîrimînd-o în țăndări de gheață. Sunau goarnele căzărmii deșteptarea și începea o nouă zi de muncă. La porțile Consiliului de război, în ploaie, șoțiile acuzaților, îmbrobodite cu baticuri, au așteptat toată noaptea sentința. De multe ori, printre mărgelele de apă, în pănînjenișul gîndurilor, și-au văzut bărbații străcurîndu-se pe lîngă colțul cazărmii și înaintînd către ele liberi. Nu i-au văzut decît mai tîrziu, dar tot în lanțuri, cu rînduri duble de soldați înaintînd către inima Craiovei, către aceeași închisoare".

Simpatia față de greviști și-o afirmă și Victor Eftimiu, într-un articol din „Apărarea ceferiștilor" *(16 iulie 1934).* „Din primul moment — *spune el* — simpatia mea s-a îndreptat către muncitorii greviști de la C.F.R., fîndcă aveau dreptatea cu ei. Omul care muncește în Romînia muncește și pentru cei ce nu fac nimic, de aceea de două ori este vrednic de admirația noastră, blîndul și nedreptățitul lucrător romîn. Cum să nu cerem eliberarea lor?".

Față de explicațiile stupide și tendențioase pe care le dădeau autoritățile, interesate ca cetățeanul obișnuit să afle că grevele de la Grivița n-au însemnat cine știe ce, și că, în genere, „tulburările" de la Ateliere au fost declanșate de forțe obscure etc. mulți intelectuali din epocă au dus, în presă, o acțiune de demistificare, arătînd adevărata față a evenimentelor, cauza lor reală. În ziarul Tempo *(29 iulie 1934) într-un apel al Comitetului pentru apărarea muncitorilor ceferiști, semnat de N. D. Cocea, Geo Bogza, Cicerone Theodorescu se precizează în acest sens:* „Ținem să subliniem că împrejurările în care s-au produs evenimentele se datoresc condițiilor grele de muncă, scăderii salariilor, concedierii și politicii de făgăduieli care nu se împlineau (...); în numele comitetului local de apărare a muncitorilor ceferiști, facem un apel la intelectuali și muncitori de toate categoriile și fără de credințe politice, să adere la acțiunea de apărare a muncitorilor ceferiști, la ajutorarea lor morală și materială, împiedicînd prin aceasta o sentință nedreaptă aruncînd în ocnă niște oameni care nu au altă vină decît că au luptat deznădăjduiți pentru revendicări materiale, pentru ei și familiile lor, trăind în mizerie. Cerem achitarea celor implicați în procesul evenimentelor de la Atelierele Grivița".

Eroicele lupte ale proletariatului din anii '33 au pus capăt, prin percuțiunile lor directe și indirecte, multor iluzii mistificatoare [illegible] venții literare. Ele au făcut să se vadă, totodată, conștiința scriitoricească în mare derută pe [illegible] tualul „în dilemă", „autonomist" [illegible] voia să străbată întinsul ocean [illegible] fără a fi atins de vreo picătură de apă. Glasul sirenei de la Grivița [illegible] zguduit într-adevăr și a orientat apoi, multe destine literare pe făgașurile artei revoluționare.

SEAN O'CASEY ŞI PROLETARIATUL IRLANDEZ

Venit în literatură după ani îndelungaţi de activitate în mişcarea proletariatului irlandez, Sean O'Casey a dăruit pieselor sale pasiunea înflăcărată, dar şi lucidă a militantului. Evoluţia creatoare a dramaturgului a trecut de la expresia clar-obscură a simbolurilor expresioniste la perspectiva care dăruie lumina şi umbrele adevărate ale vieţii, perspectiva realismului. Într-un articol publicat cu ocazia împlinirii a 80 de ani, Sean O'Casey îşi amintea cu ironie de sfatul pe care i-l dădea mai de mult un scriitor renumit: „Un dramaturg n-are ce face cu opinii". Şi dînd o ripostă plină de vervă acestui sfat, articolul demonstrează tocmai necesitatea pentru un dramaturg de a milita pentru idei înaintate în operele sale: „Viaţa, spune O'Casey, e făcută din opinii: de aur, de aramă, de plumb, sau din ţărînă rece şi cenuşie... Orice piesă, publicată sau reprezentată, este expresia unei opinii despre un lucru sau un altul, despre lucruri plăcute sau neplăcute, trăite, văzute, sau prevăzute; despre soare, lună şi stele; despre moarte şi dreptate, despre iad sau despre paradis".

Piesele reunite în volumele „Culegere de piese de Sean O'Casey*) ne îngăduie să ne dăm seama că ilustrul dramaturg a fost consecvent cu aceste idei. Şi într-adevăr în lucrările sale vom găsi, exprimate cu patos epic, cu lirism şi nu de puţine ori cu umor, opinii despre multe din lucrurile de pe acest pămînt şi chiar despre acelea din ceruri. Ce este important de subliniat e că ele exprimă des punctul de vedere al poporului, al proletariatului irlandez luptător pentru libertate şi o viaţă mai bună.

Încă din primele piese (cum ar fi de pildă „The Shadow of a Gunman", 1923) opoziţia dintre adevăraţii eroi ai luptei de eliberare (muncitori sau oameni de origine modestă, care-şi dau viaţa ridicîndu-se împotriva asupritorilor englezi) şi pretinşii luptători, de fapt nişte laşi şi egoişti, proveniţi din clasele exploatatoare, este evidentă. Această opoziţie va fi reluată în piesa închinată răscoalei armate împotriva englezilor, întîmplată în 1916, la Dublin: „The Plough and the Stars" („Plugul şi stelele") (1962).

Evenimentele tragice petrecute atunci, eroismele şi laşităţile, proclamaţiile patriotarde şi iresponsabile, victimele numeroase făcute în rîndul celor mulţi şi necăjiţi, se regăsesc într-o amplă construcţie dramatică având un pronunţat caracter epic. Starea de spirit revoluţionară a poporului se exprimă în chip nemijlocit prin figura eroului principal al piesei, zidarul Jack Clitheroe. Sacrificiul lui de sînge, al lui şi al altora ca el, se vădeşte pînă la urmă a fi fost însă zadarnic, din pricina demagogilor liberali burghezi care atunci cînd lupta se înfierbîntă dau înapoi speriaţi.

Tragismul primelor piese a căror acţiune era proiectată pe fundalul înfrîngerilor forţelor progresiste, face aici locul încrederii în viitorul luptei clasei muncitoare irlandeze. Această încredere n-are nici o umbră de optimism facil, fapt care îi comunică o puternică forţă de convingere, făcînd-o să transmită cu vigoare un mesaj vibrant de solidaritate cu toţi luptătorii împotriva exploatării.

Acţiunea piesei „The Star Turns Red" se desfăşoară în timpul unei greve generale transformată în insurecţie armată. Satira, prezentă şi în celelalte piese, capătă aici accente virulente, mergînd pînă la grotesc, în prezentarea celor care se opun grevei:

CĂRŢI ŞI IDEI

capitaliştii, birocraţii sindicali sau clerul catolic. Căldura şi dragostea, uneori cu o nuanţă de ironie afectuoasă, se vădeşte în portretizarea greviştilor şi a conducătorilor mişcării. În piesă, care se petrece „mîine sau poimîine", doi conducători ai grevei, secretarul consiliului general, Michael şi comunistul Jack cad, dar trupurile lor sînt învăluite, ca într-un steag, de razele unei stele roşii care urcă pe cer. Simbolul este evident dar nu şi simplist, întrucît dramaturgul ne convinge prin studiul caracterelor, de valoarea umană superioară a luptătorilor, şi deci că al lor este viitorul, istoriceşte obiectiv.

Studiul superiorităţii spirituale şi morale a omului simplu, a muncitorului, este reluat şi aprofundat de către O'Casey într-una din cele mai bune piese ale sale: „Red Roses for me".

Momentul istoric reflectat în piesă e acela al grevelor din 1913, nerămase precum se ştie, la stadiul de simplă mişcare revendicativă, ci ajunse la o cioc nire de o deosebită violenţă dintre forţa născîndă a proletariatului din Dublin şi burghezia anglo-irlandeză. Istoricii literari au recunoscut în unele caractere şi situaţii ale piesei, oameni şi întîmplări care aparţin direct biografiei lui O'Casey. Amănuntul acesta cîştigă în valoare şi prin faptul că într-un sens piesa e, aşa cum arăta un critic, „o sinteză a temelor dragi autorului: lupta de clasă; muncitorii ca pionieri ai mersului omenirii înainte, satira bigotismului religios şi a rigorismului moral ipocrit, amîndouă văzute ca instrumente ale opresiunii; necesitatea pentru muncitori de a merge uneori pînă la lupta armată şi pînă la sacrificiul propriei lor vieţi pentru cîştigarea biruinţei".

Cu o mişcare dramatică amplă, cuprinzînd în desfăşurarea ei o largă varietate de tipuri omeneşti, descrise cu afecţiune, cu înţelegere, dar şi cu spirit critic, „Trandafirii roşii pentru mine" este străbătută de un puternic suflu liric. Figura eroului principal, tînărul muncitor Ayamon Breydon, în care recunoaştem trăsături ale dramaturgului, e conturată printr-o subtilă analiză a lumii interioare. Luciditatea şi afecţiunea se împletesc în aprecierea de către erou a celor din jurul său, dar niciodată luciditatea nu e întunecată de afecţiune, precum niciodată umanitatea eroului nu este împiedicată în exprimarea ei de raţiuni abstracte, străine de ceea ce este omenesc. Figură complexă, Ayamon relevă cît de bogat e universul spiritual al muncitorului, cită profunzime umană dăruie celui care o are şi o manifestă, înţelegerea revoluţionară a realităţii. Nu mai puţin interesant creionate sînt figurile mamei sale, Mrs Breydon, o fiinţă plină de înţelegere faţă de lupta dusă de fiul său, a lui Mulcany, un ateu militant, şi a altor personaje. Muncitorii şi oamenii simpli apar în piesă, nu ca fugare apariţii, ci ca oameni a căror soartă o hotărăşte tocmai lupta grevistă. Din acest punct de vedere capătă o deosebită valoare simbolică tabloul din actul al treilea cînd oamenii sărmani şi oraşul Dublin trăiesc o transfigurare, anticipînd astfel imaginea luminoasă a viitorului pregătit de lupta proletariatului revoluţionar. Muncitorii vor trebui să înfrunte forţele poliţieneşti trimise împotriva lor şi în luptă va cădea şi Ayamon. Scena finală este învăluită într-o atmosferă de un lirism sobru şi impresionant. Dragostea şi admiraţia arătate celui căzut de către oamenii pentru care s-a jertfit, hotărîrea lor de a continua lupta, înalţă acest final tragic la tonul unei „tragedii optimiste".

Sînt numeroase piesele lui O'Casey asupra cărora am putea stărui pentru a defini mai bine complexitatea artistică a marelui dramaturg irlandez. Am vrea să mai amintim aici doar strălucitoarea comedie tragică „Juno and the Paycok" (Juno şi păunul), cu savuroasa şi înţeleapta figură a lui Juno, replică de nu mai mică valoare a Annei Fierling din „Mutter Courage", şi satira plină de vervă a fariseismului şi puritanismului conformist atît de caracteristică societăţii irlandeze din piesa „The Bedtime Story".

„Culegerea de piese a lui Sean O'Casey" ne dă posibilitatea să cunoaştem pe unul din cei mai de seamă dramaturgi contemporani, creatorul unei opere de o deosebită originalitate, cu un profund caracter popular, şi purtătoare a unui mesaj revoluţionar.

Radu LUPAN

*) „Collected Plays of Sean O'Casey". London, Macmillan, New York „St. Martin's Press", 4 vol., 1960.

FRANS MASEREEL

Din seria „Suferinţele omului"

S. AKIOSHI

(Japonia)

Un întreg oraş se vinde la vechituri

De pe muntele Ehika, oraşul minerilor pare că se preface a dormi, ziua în amiaza mare, atît de liniştit este în jur. Pe măsură ce ne apropiem, totul devine clar: oraşul este condamnat la moarte şi sentinţa capitală i-a fost anunţată în raportul comisiei guvernamentale. La o primă vedere, parcă nimic nu s-ar fi întîmplat. La marginea oraşului, vîntul flutură pancartele şi drapelele. Ele anunţă apropierea sărbătorii. Dar, curînd, tabloul se schimbă.

Mulţimi de şomeri ocupaţi la construcţia de drumuri, un oraşel de mineri transformat în ruine, piramide de steril părăsite, dar care continuă să mai fumege şi, în sfîrşit, lipsa copiilor.

Îl întîlnim pe primarul Tagauei, Sakata. Chiar din primele lui cuvinte se simte neliniştea pentru soarta oraşului:

— De jur împrejurul Tagauei bîntuia furtuna, dar noi eram liniştiţi. Ni se părea că atîta timp cît compania Mitzui va supravieţui, nu trebuie să ne temem de nici un fel de uragan. Şi iată că acum, oraşul se găseşte la marginea prăpastiei. S-a întîmplat pe neaşteptate. Oraşul a fost adus în situaţia aceasta din pricina politicii guvernului cu privire la combustibil. Oare capitala regiunii miniere, cu cei 100 000 de locuitori, este sortită pieirii? Dacă Mitzui îşi spală mîinile, vom fi nevoiţi să ne apucăm, noi înşine, de treabă. Căci noi avem şomerii... Altfel, va începe răscoala. Întregul oraş este împotriva închiderii minelor.

Străbatem oraşul. Ferestrele întunecate ale caselor ne privesc ca nişte orbite fără ochi. Aici sînt 6 500 de case pentru mineri. Toate aparţin companiei Mitzui. Peste 400 de case sînt goale, 1 000—1 400 de familii trăiesc fără nici un fel de acte, 600 de familii lucrează la alte companii. Şi nici cei care au rămas în oraş nu lucrează toţi la minele Mitzui. Cei lucrează în afara oraşului, la micile mine de acolo, sînt ocupaţi la muncile obşteşti pentru şomeri, în sfîrşit, o a treia categorie trăieşte din ajutoarele pentru persoanele foarte sărace.

Casele goale rămîn fără supraveghere şi încep să se ruineze. De curînd, compania a început să vîndă casele la vechituri. Aceasta prin vecini, oamenii ascultă cu inima îndurerată troznetul acoperişurilor şi zgomotul făcut de zidurile ce se prăbuşesc.

„Curînd va veni şi rîndul nostru... Şi eram obişnuiţi să trăim aici! Sosesc maşinile şi în faţa ochilor noştri doboară casele. Copiii plîng de frică. Niciodată nu am crezut că Mitzui va proceda în felul acesta. Te doare inima. Nici nu-ţi vine să te apuci de ceva", ni se tînguie un miner.

Casa lui e alcătuită din două camere minuscule. Dar omul are adevărate mîini de aur. Lucrînd singur duminicile, a mai construit, pe lîngă casă, o cameră mică pentru copii. În curtea minusculă a aranjat vreo zece ghivece cu crizanteme elegante, a săpat un mic iaz în care înoată crapii... Minerul are un fiu şi două fiice. Fata cea mai mare învaţă la şcoală, fiul cel mic e şi el elev, dar în timpul liber vinde ziare. În oraşul Tagaua 560 de elevi vînd ziare pe stradă.

GUIDO SEBORGA

inocenţii

Guido Seborga, cunoscut încă din 1945 pentru „L'uomo di Camporosso", a publicat de curînd romanul „Gli innocenti" (Ceschina, Milano, 1962). Critica a subliniat excepţionala simplitate şi eficacitate cu care autorul descrie aici soarta unei brigăzi de siderurgişti de la cunoscutele furnale din Vado, de lîngă Savona, — admirabil grup de muncă aruncat pînă la urmă în ghearele şomajului. Reproducem un scurt fragment din acest roman.

Matteo se depărtase de clădirea fabricii, pentru a urmări tot ce se întîmpla. Era cu el Flico, în timp ce Milano şi Giovanni păzeau mai departe furnalul. Mergeau atenţi şi adesea Flico se întorcea, cînd i se părea că aude zgomote neobişnuite. Fişii de lumină se revărsau din farurile camioanelor poliţiei, căutînd îndeosebi locurile întunecoase unde se ascundea poate o capcană. Domnea o nervozitate crescîndă. Portul părea adîncit în-

tr-o linişte de piatră şi de apă pentru că găsea atmosfera de-acolo Cheiul mişuna de lume. Începuse să se formeze un mare cortegiu, cu pancarte acoperite de lozinci. Numeroase linii legau calea ferată cu fabrica, de unde Matteo şi Flico abia ieşiseră. Vagoane întregi de materii prime şi fier vechi fuseseră blocate de muncitori, care urmăreau reluarea lucrului împotriva hotărîrii conducătorilor fabricii. Muncitorii adunau fierul disponibil rămas în alte vagoane şi în depozite — nici un kilogram nu trebuia să dispară. Alţii, loviţi de concedieri provizorii ori daţi afară cu totul, se adăugau cortegiului, care sporea din ce în ce. Exasperarea se ivise încă de dimineaţa suspendărilor, de intimidarea concedierii unuia sau altuia dintre muncitori pe două trei zile, dar părea cine ştie căror lipsuri, întrucît faptul că fusese singurul că aparţinuse unor partide din opoziţie sau că protestase în ultimele zile concedierile se înmulţiseră, întrecuseră suspendările. Un grup de femei curajoase erau culcate pe şine pentru a împiedica retragerea vagoanelor. Sosiseră trei camionete ale poliţiei tocmai în acel loc, foarte ginga. Cîţiva poliţişti stăteau în camionete cu mitralierele pregătite, alţii coborîseră şi priveau în jurul lor încruntaţi sau ameninţători. Şuierături sfîşiau văzduhul şi se auzeau pretutindeni strigăte de indignare. Femeile nu voiau să se mişte de pe şine. Dimpotrivă, veneau şi altele să se aşeze lîngă ele.

Flico privea în toate părţile şi nu ştia ce să spună. Ieşise din curtea fabricii cu un sentiment de uşurare, prea apăsătoare, dar afară era şi mai rău. Matteo scruta ursuz fiecare colţ, acum ajunsese la grupuri şi începuse să vorbească. Pentru ca materia primă să nu fie sustrasă şi pusă sub cheie, trebuia supravegheată numai de oameni de încredere, toţi partizani.

...La furnale criza atinsese punctul culminant. Femeile vorbeau de ale lor, ca nişte cumetre în zi de sărbătoare. Cîteva vagoane se opriseră la cîţiva paşi de trupurile întinse pe şine. Arătînd că n-au nici o teamă, fluierau şi urlau. Fişiile de raze aruncate de farurile poliţiei luminau ca ziua. Se vedeau fete foarte tinere care, cu părul despletit şi faţa palidă, păreau de o rară frumuseţe. Muncitorul care vorbise cu Matteo şi care se numea Giuseppe, nu-şi găsea locul: „Atenţie, băieţi, şi voi fetelor, nu suferaţi prea tare, ţineţi-vă dîrzi, dar gîndiţi-vă că agenţii poliţiei îşi fac slujba lor iar noi trebuie să reluăm munca. Dacă furnalele se vor umple din nou, toată Savona are viaţa asigurată". Nu-i răspundea nimeni. Erau cuvinte pe care toţi le ştiau şi le citiseră prin jurnale. Agenţii le cunoşteau şi ei. Dar lupta nu putea să se oprească. Ea devenea şi mai aspră şi ascuţită.

Matteo şi Giovanni hotărîseră să aştepte o oră tîrzie din noapte, apoi să aducă o locomotivă care să tragă vagoanele încărcate cu fier în fabrică. Giovanni spuse: „Să fie pregătiţi să ne primească spre miezul nopţii". Flico adăugă: „Îi voi anunţa eu". Matteo şi Flico văzură cum unele femei se ridicaseră în picioare pe şine şi se certau cu agenţii, care încercau să le silească să plece.

„Nici gînd, urla una din ele — şi te rog lasă mîinile, n-ai nici un drept să te atingi de braţele mele". Agentul o apucase bine şi ea îl pocnea cu putere încercînd să scape din strînsoare. Grupul se îngroşa repede, larma creştea. Agenţii înşfăcau femeile şi le zgîlţîiau ca şi cum ar fi scuturat nişte arbori. Porunceau celorlalte să părăsească şina, cu o şi mai mare brutalitate decît la început, vroiau să le ia pe sus; ele îi respingeau, nu se mişcau, se apucau şi mai strîns cu mîinile de şinele de fier. Interveni atunci un subofiţer cu revolverul în mînă. Era roşu la faţă, gesticula. Ţeava armei se îndrepta oarecum împotriva tuturor, după mişcările braţului.

Matteo i se înfipse cu hotărîre în faţă. „Ce faci? îi strigă. Nu vezi că eşti gata să provoci o nenorocire? Lasă-le în pace!" — „Amestecă-te în treburile care te privesc" — „Tocmai astea sînt! Materialul aparţine furnalului meu" — „Furnalul este al fabricii, nu e al vostru". „Eu îl pun în funcţiune". — „Dar furnalele nu mai trebuiesc atinse". — „Sînteţi prea puţini cei care o spuneţi. Majoritatea vrea contrariul".

Se apropie şi Flico. Asculta cearta, nu fără oarecare teamă. Veniseră acolo aproape toate femeile. Subofiţerul se simţea ca încercuit. Mai soseau şi alţi muncitori. El încercă să cheme ajutoare. Pentru a trece la fapte, începu să dea porunci: oamenii să fie împinşi în lături, femeile de pe şine să fie scoase cu forţa. Braţul în care ţinea arma se agita în aer, cu gesturi largi şi dezordonate. Matteo continua să vorbească Plecă un glonţ. Nu se înţelegea dacă subofiţerul voise să tragă — sau contra cui trăsese. Matteo căzu la pămînt lovit în torace, nu departe de inimă. Flico scoase un urlet şi se aruncă spre el. Agenţii poliţiei îndreptară mitralierele spre mulţimea dezarmată şi o constrînse să stea pe loc. Subofiţerul se aplecă asupra lui Matteo, din pieptul căruia gîlgîia sîngele. Fu adusă la iuţeală o maşină. Flico se dezbrăcă de haină şi de cămaşă, pe care o rupse cu furie, legînd la întîmplare rana. Matteo îşi muşca buzele, pentru a-şi stăpîni durerea. Cutremurat de faptul că tocmai prietenului său i se întîmpla nenorocirea, Flico se pierduse cu totul. Totuşi îl ţinea cu dragoste în braţe, încercînd să-i evite orice zguduitură a maşinii. Era palid şi nu mai izbutea să audă vocea lui Matteo care, în cele din urmă, leşină. Atunci Flico începu să strige: „Matteo mă auzi? Sînt Flico. Te ducem la spital". Îi ţinea capul în poziţie verticală cu forţa. Prietenul lui nu mai părea o fiinţă omenească, ci doar un sac de veşminte fără formă, goale.

RAUL GONZALES TUNON

LUPTĂTOAREA PENTRU LIBERTATE

Nu-i lăsaţi singuratecă groapa în cîmpul
unde cărbunele se amestecă cu sîngele.
Să înflorească floarea sîngelui ei
deasupra trupului învesmîntat în roşu.
Nu-i lăsaţi singuratecă groapa în aer.

Cînd vă trec prin faţă gărzi de asalt,
cînd pectul binecuvîntează trupele,
cînd minerul e lovit de călău,
flutură tunica ei roşie
şi vrea să se ridice din groapa vîntului,
vrea să iasă să vă numească fraţii săi
să vă redea curajul, speranţa,
amintindu-vă de marele Octombrie
cînd s-a cules roada de bronz.

În româneşte de DRAGOŞ VRINCEANU

AMERICA CEALALTĂ

În fiecare mare oraş din Statele Unite există o aşa-zisă „margine" economică. Prin aceasta se înţeleg bucătăriile şi cazangeriile ce se găsesc sub oraş; sînt locurile în care zeci de mii de oameni ascunşi de privirile trecătorilor, muncesc pentru o plată mizeră. La fel ca şi „marginea" lumii interlope, „marginea" economică este ascunsă vederii de zeci de văluri de nepătruns.

În această „margine" economică progreseze. Şi una din principalele cauze ale acestei situaţii constă în faptul că muncitorii „marginii" economice se găsesc pe deplin la cheremul patronilor necinstiţi... La Chicago, într-o seară friguroasă (iarna este inamicul cel mai crunt al săracilor) am stat de vorbă cu un grup de muncitori negri. Nu cu mult înainte de întîlnirea noastră, ei mai lucrau încă în industria de conservare a cărnii şi erau membri ai sindicatului care cuprinde pe muncitorii acestei ramuri industriale. Concediaţi de acolo mulţi treprinderi. Era o femeie trecută de 30 de ani. Se plîngea că de cînd a îmbătrînit, cît şi de condiţiile înrobitoare de muncă. Era terorizată de către supraveghetorul întreprinderii de a se duce la W.C. în orice clipă putea fi concediată pentru nesupunere. În această fabrică nu există nici un for căruia muncitorii să i se plîngă împotriva acţiunilor administraţiei, sau care să-i ajute să-şi apere drepturile. Era o femeie vioaie şi scînteietoare, o conducătoare înnăscută. Încercase să-i organizeze pe muncitorii din întreprindere. Mai toţi semnaseră aderiunea de membru în sindicat, dar direcţia naţională pentru relaţiile de muncă a amînat data alegerilor care nu vor mai avea loc niciodată, întrucît sezonul de iarnă trecuse şi toţi semnatarii s-au pomenit zvîrliţi în stradă.

Şi totuşi în raport cu alţii, muncitorii din această fabrică se puteau considera privilegiaţi. Doi oameni cu care am vorbit făceau parte dintr-un alt grup: ei se găseau chiar la „marginea" societăţii industriale. Trecuseră de 40 de ani. Fuseseră concediaţi de la uzina „Armour Company" în vara anului 1959, iar după 18 luni nici unul dintre ei nu-şi găsise încă un lucru permanent. „Cînd mă apropii de ghişeul unde se fac angajările, — mi-a spus unul din ei, — funcţionarul îmi aruncă doar o privire. Nici măcar nu-mi pune întrebări. Rosteşte numai: Sînteţi prea bătrîn".

Alţii mi-au povestit cîte au avut de suferit de pe urma discriminării rasiale. Motive pentru punerea de piedici la angajare se găsesc cu duiumul. Greutăţile concrete ale unui anumit fel de muncă la o uzină oarecare, sînt în mod intenţionat exagerate prin lege. În contractul de angajare trebuie indicate în mod detaliat cunoştinţele profesionale şi studiile angajatului. Cînd munca aceasta este căutată de pretendenţi albi, criteriile respective sînt neglijate. Dar cînd la coadă apare un muncitor negru, litera legii este respectată cu sfinţenie.

Acelaşi lucru se întîmplă în Pennsylvania şi Detroit.

Harvey Swados, (cunoscut scriitor american n.r.) a descris într-un material excelent primele sale impresii din oraşul Saint-Michael, statul Pennsylvania: „Este ciudat să ajungi într-un oraş şi să constaţi că el este plin de oameni adulţi care umblă cu mîinile în buzunar. Ei cutreieră străduţele înguste şi sărăcăcioase, stau de vorbă pe la colţuri sau lîngă tejgheaua vreunui local public. Par mai curînd nişte actori decît fiinţe reale, pentru că ceva nu este în regulă cu ei".

Acest „ceva" a avut loc la 24 aprilie 1958 cînd în statul Maryland s-a închis mina nr. 1. De atunci unii din mineri nu sînt în stare să-şi găsească de lucru. Pentru cea mai mare parte din ei aceasta înseamnă inactivitate şi schimbări adînci în modul de viaţă. Ce poate oare face un om care este miner calificat cînd se închide mina unde lucra? Spre ce alt domeniu industrial să se îndrepte?

În 1956 firma „Packard" a închis uzina din Detroit şi a lichidat 4 000 de locuri de muncă. Cele ce s-au întîmplat cu bărbaţii şi femeile concediate sînt minuţios descrise într-un studiu special al comisiei senatului pentru problemele şomajului. Raportul este intitulat sugestiv: „Prea bătrîni pentru muncă, prea tineri pentru pensie".

Închiderea uzinei pentru unii dintre aceşti oameni a constituit o catastrofă totală. Mulţi plîngeau. Ani îndelungaţi au lucrat la uzină şi unii parcă se înrudiseră cu maşinile.

...Acestea fac parte din America cealaltă. Şi nu numai ele.

Michael HARRINGTON

REDACŢIA: Bucureşti — Bdul Ana Ipătescu 15. Telefon: 12.94.44; 12.74.26; 11.39.36. ADMINISTRAŢIA: Şos. Kiselef nr. 10. Telefon 18.63.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Întreprinderea Poligrafică nr. 2, str. Brezoianu 23—25.